

rendementsuniversiteit
groningen

**De opkomst en ondergang
van de
Rendementsuniversiteit
Groningen**

Lijst Calimero 2009 / 2010

www.lijstcalimero.nl

De opkomst en ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen

Een notitie over een universiteit in strijd met haar rendementen, maar vooral een notitie over een universiteit in strijd met haar onderwijs

Calimero University College press

Oktober 2009 1^e druk

Lijst Calimero

Fractie 2009 / 2010:

Suzan Beers

Leendert Kalfsbeek

Jacco Kwakman

Michiel Zwaan

Voorwoord

‘De opkomst van de Rendementsuniversiteit Groningen’

Ooit besloot een groepje enthousiaste Groningers tot de oprichting van een fietsclub. Elke zaterdag ondernamen ze een tocht naar een bestemming in de fraaie omstreken van onze al even fraaie stad. Ze bezochten wierdedorpen en brinkdorpen, bezichtigden eeuwenoude kerkjes en boerderijen en vernamen bijzonderheden over bouwstijlen, grondsoorten en de lokale middelen van bestaan. Steeds opnieuw wist iemand een plek te verzinnen die nog niet was onderzocht en die de aanleiding vormde om erop uit te trekken. En steevast wist de groep aan het eind van de dag vermoeid doch voldaan huiswaarts te keren.

Na enkele jaren waren de fietsers al lang vergeten in welke dorpjes ze allemaal waren geweest en wat ze er allemaal hadden gehoord en gezien. Toch hadden de tochten onmiskenbaar hun sporen nagelaten. Onze fietsers beschikten over een goede conditie, toonden doorzettingsvermogen bij regen, wind en hittegolven, en wisten altijd een oplossing als de route was versperd of een lekke band ontstond. In het bijzonder viel het gemak op waarmee ze overal hun weg wisten te vinden en zich gesprekspartner toonden van een ieder die wat interessants te vertellen had.

De fietsclub droeg de naam AV (‘Altijd Vooruit’), maar in de volksmond kreeg deze afkorting allengs een eigen, positieve betekenis. De leden van de club genoten aanzien en respect, hun eigenschappen maakten hen geschikt voor tal van interessante functies en ook op de huwelijksmarkt bleken deze energieke figuren een gewilde partij. Meer mensen wilden lid worden van de fietsclub. Het werden er zoveel dat ze elkaar niet meer allemaal kenden en niet meer als een aaneengesloten groep bij elkaar konden rijden. Ondanks die verminderde exclusiviteit bleef het een goed teken om bij de club te horen, al rezen er her en der enige twijfels. Iemand beweerde dat hij alle tochten had gereden, maar omdat er zoveel deelnemers waren wist niemand dat meer zeker.

Men kwam op het idee dat de clubleden duidelijk onderscheiden moesten blijven. Voortaan zou er voor elke volbrachte tocht een medaille worden uitgereikt. Om te

controleren of iemand de tocht wel echt had gereden, moesten aan het eind een aantal vragen worden beantwoord over de dingen die men onderweg had gezien. Zo werd er bijvoorbeeld gevraagd welke bouwstijl het kerkje van Noordlaren heeft, uit welke eeuw het oudste gedeelte stamt en op welke plaats in het dorp het gelegen is. Dat voldeed om fietsers en niet-fietsers van elkaar te onderscheiden. Na enige tijd kwamen er echter paperassen in omloop waarop vragen en antwoorden op een rijtje stonden.

Om de steeds uitdijende zaak in goede banen te leiden, besloot de fietsclub te gaan professionaliseren. Er werd een rondelider aangesteld en een medaillebureau opgericht, dat om een of andere reden werd gefinancierd op basis van het aantal uitgereikte medailles. De rondelider toonde zich een ijverig en gewetensvol man. Hij maakte veel werk van de organisatie van de schriftelijke toetsen, op grond waarvan de deelnemers hun inspanningen moesten aantonen. Daarbij vond hij het heel belangrijk dat zij geen onverwachte vragen kregen en dat alle beoordelingen eenduidig en controleerbaar zouden zijn. Ook was hij van mening dat als iemand niet wist dat het kerkje aan de rand van Noordlaren staat, deze persoon niet naar Noordlaren hoefde te fietsen om het zelf waar te nemen, maar het antwoord op papier diende te krijgen. Om de gang erin te houden, verordonneerde hij tenslotte dat tenminste 50% van alle deelnemers aan een tocht een medaille behoorde te krijgen. Hij wenste niet te geloven dat er medailles werden uitgereikt aan mensen die nooit op een fiets hadden gezeten.

De ooit zo glanzende reputatie van de fietsclub verbleekte zienderogen. Deelnemers kwamen er openlijk voor uit dat ze zonder te hebben gereden een medaille hadden gekregen – een enkeling dat hij zelfs geen fiets bezat. In de stad werd meewarig gesproken over ‘Allemaal Voldoende’. Alleen de rondelider toonde zich een tevreden man. Met een glimlach om de lippen begaf hij zich te ruste en in zijn slaap kon men hem horen mompelen: ‘transparantie’, ‘rendement...’

Door Arie Glebbeek

– *Universitair hoofddocent Sociologie en*

Docent van het Jaar 2008/2009 op de Faculteit GMW –

Inhoudsopgave

Inleiding ‘De Rendementsuniversiteit Groningen’	p 6
Hoofdstuk 1 ‘ Altijd Voldoende ’	p 8
- 1.1 ‘De Reproductie-universiteit Groningen’	p 9
- 1.2 ‘Presteren kun je leren’	p 11
- 1.3 ‘Bottom-up’	p 15
- 1.4 ‘Bottoms up’	p 17
- 1.5 ‘Toekomstmuziek’	p 18
- 1.6 ‘Excellentie versus Aristocratie’	p 19
- 1.7 ‘McRUG’	p 22
Hoofdstuk 2 ‘ Altijd Vooruit ’	p 23
- 2.1 ‘Scorebordjournalistiek’	p 24
- 2.2 ‘On the origin of efficiency’	p 25
- 2.3 ‘Een goed begin is het hele werk’	p 27
- 2.4 ‘Mind the gap’	p 28
- 2.5 ‘Closing the gap’	p 30
- 2.6 ‘Minding <i>the</i> gap’	p 31
- 2.7 ‘De Rijksuniversiteitskroeg Groningen’	p 33
- 2.8 ‘Het BSA besluit’	p 34
Slotstuk ‘De ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen’	p 37
- Resumé	p 37
- Beschouwing	p 40
- Beperking	p 42
- Bezinning	p 43
- Nawoord	p 45
Bijlagen	p 46

Inleiding

‘De Rendementsuniversiteit Groningen’

*“Ik zie dat zorgen mij doet lijken op een wrak. Ik kijk strak,
maar voel mij niet op mijn gemak, heb het gevoel dat het
krap is onder mijn schedeldak.”*

Jawat¹

Lijst Calimero deed een aantal jaren geleden een suggestie voor het veranderen van de naam van de Rijksuniversiteit Groningen: Martini University, zo zou de RUG moeten gaan heten. Had Jurjen Boekraad voorspellende gaven gehad, dan zou hij waarschijnlijk een andere variant gekozen hebben. De ‘R’ in RUG lijkt tegenwoordig namelijk te staan voor rendementen. Hoewel het vast niet de bedoeling kan zijn, lijkt veel binnen onze universiteit verward gefocust op het sneller laten studeren van studenten. Lijst Calimero vindt ook dat de rendementsdiscussie van groot belang is, maar wij zijn wel van mening dat deze discussie meer omvat dan alleen de vraag of studenten sneller kunnen en moeten studeren. Het doel van deze notitie is dan ook om de discussie weer daar te krijgen waar hij hoort. De discussie die we moeten voeren omvat niet alleen de vraag: ‘hoe verbeteren we onze rendementen?’, maar meer de combinatie van een aantal gerelateerde vragen: ‘hoe verbeteren we onze rendementen?’, ‘hoe zorgen we dat ondanks de rendementsdruk ons onderwijs op hoogstaand niveau blijft?’, ‘hoe voorkomen we dat voorgestelde regelingen zoals het bindend studieadvies (BSA) en harde knip ervoor zorgen dat Groningen haar onderscheidende identiteit als een bruisende studentenstad verliest?’. Wij pretenderen geen volledige lijst van vragen bij de rendementsdiscussie te geven. Wel denken wij dat deze vragen de meest fundamentele knelpunten in de discussie omvatten.

Een complexe en gevoelige discussie, die zowel van studenten, docenten en bestuur offers vraagt. Het harmoniemodel neemt daarom in onze ogen een bepalende rol voor de beantwoording van de hierboven gestelde vragen. Dat rendementen belangrijk zijn zal niemand ontkennen. Ook Lijst Calimero ziet in dat een verbetering van de rendementen noodzakelijk is wanneer de RUG haar doelstelling wil bereiken

¹ Uit het nummer ‘Gekkenhuis’, op het album Eigen Wereld (2006).

om zich definitief te vestigen als één van de beste universiteiten van het land. Niveau en rendementen zijn volgens ons namelijk onlosmakelijk aan elkaar verbonden, en niet alleen omdat lage rendementen een last voor de begroting zijn. Eenieder die de tijd heeft genomen om het voorwoord van Arie Glebbeek te lezen, zal inmiddels een idee hebben gekregen waar wij hier op doelen.

De rendementsdiscussie bestaat uit verschillende met elkaar verweven facetten, maar we hebben geprobeerd hier toch enige structuur in aan te brengen. Hoofdstuk 1 zal zich specifiek richten op de door ons geconstateerde bedreiging van het onderwijs niveau, terwijl hoofdstuk 2 voornamelijk ingaat op de maatregelen die specifiek gericht zijn om de rendementen te verbeteren. Zoals u gaandeweg het stuk zal begrijpen, kunnen deze hoofdstukken niet los van elkaar gezien worden.

Dan willen wij deze inleiding afsluiten met een soort van handleiding bij het lezen van dit stuk. Deze notitie is niet geschreven vanuit de overtuiging dat Lijst Calimero precies weet hoe het beter moet en verwacht dat het zo zou moeten gebeuren. Het rendementsvraagstuk is van een dusdanig complexe aard dat verder onderzoek en met name een uitgebreide discussie nodig is om tot oplossingen te komen. Erkenning van een aantal problemen is in eerste instantie belangrijker dan het aanbieden van een oplossing. Daarnaast is deze notitie geschreven vanuit een bepaalde visie op de manier waarop onderwijs op het hoogste niveau zou moeten worden ingericht. Het is geen technisch stuk, de inhoud is eerder van een politieke aard. Omdat het hier dan ook niet gaat om de beste visie, maar om onze visie, is er taaltechnisch gekozen voor de 'wij-vorm'. Het staat eenieder vrij om van onze visie af te wijken en kritiek of aanvullingen te geven. Sterker nog, wij hopen op het laatste. Hoewel er gekozen is voor het etiket 'notitie', moet dit stuk dan ook meer gezien worden als een aanzet tot een discussie die breder gevoerd wordt dan de huidige verstarde focus op rendementen alleen. Wij hopen dat er vervolgens de ruimte zal worden geboden voor een open en constructieve discussie over de toekomst van het universitaire onderwijs aan onze universiteit.

Hoofdstuk 1

‘Altijd Voldoende’

*“Waarom zou ik mijn zaden strooien in een droog verdord
 landschap?”*

Sticks²

Studenten moeten sneller studeren, maar wat verstaan we eigenlijk nog onder studeren? Redeneren, beargumenteren en kritisch evalueren? Wij hebben het gevoel dat alleen de studie Filosofie deze academische standers nog in ere houdt. Steeds meer lijkt een RUG-diploma alleen nog maar te staan voor het leveren van een minimale inzet, met intelligentie en ontwikkeling heeft het allemaal weinig meer te maken. Harde woorden, dat beseffen wij ons goed, maar misschien mag de medezeggenschap wel eens wat mondiger worden. ‘Erkentelijk’, ‘wij zijn blij dat’, ‘we zijn dankbaar voor’; termen die de medezeggenschap de laatste jaren veroverd hebben. Het wordt tijd voor wat een kritischere blik, zonder daarbij het wederzijdse respect te verliezen. Het doel is immers verbeteren, niet verwijten. Verbeteren valt er genoeg, in harmonie zo u wil.

Om tot verbetering te komen wordt het wel noodzakelijk om onze aandacht te verleggen van de snelheid waarmee studenten studeren naar de kwaliteit die een RUG diploma zou moeten vertegenwoordigen. Lijst Calimero weet niet hoe de rest van de betrokken partijen erover denkt, maar wij worden in ieder geval niet heel erg vrolijk van de ontwikkelingen op het gebied van onderwijs aan onze universiteit. De Rector Magnificus ook niet, althans, in de afgelopen universiteitsraadsvergadering gaf hij aan dat we vanaf de millenniumwisseling ten opzichte van andere universiteiten in het land achterblijven met het onderwijs. Lijst Calimero ziet deze constatering als een understatement, maar we zijn bang dat de rector hier eigenlijk alleen doelde op de tegenvallende rendementscijfers. Laat het nou net deze focus zijn die naar onze mening verantwoordelijk is voor het in dit hoofdstuk uiteengezette en door ons geconstateerde probleem. Nogmaals, een verbetering van de rendementen is nodig voor kwaliteit, maar dit is nogal een verschil met de gedachte dat een verbetering van de rendementen ook altijd leidt tot kwaliteit. In tegendeel, wij

² Uit het nummer ‘Goeiedag verder’, van het album Fakkelteit (2007).

hebben het gevoel dat de zware druk die er op de rendementen wordt gelegd vaak juist leidt tot een daling van het niveau van ons onderwijs.

Daar waar het volgende hoofdstuk verder in zal gaan op het belang van goede rendementen, richten we ons in dit hoofdstuk op het belang van goed onderwijs. Verschillende elementen van de huidige structuur van de RUG zullen onder de loep genomen worden, zoals de prestatiebeoordelings- en beloningsstructuur van docenten. Tijd voor een heroriëntatie op het rendementsvraagstuk.

§ 1.1

‘De Reproductie-universiteit Groningen’

Rendementen, ze gonzen door de gangen, ze circuleren in vergaderzalen, ze worden zwart op wit gedrukt, wat vinden we ze belangrijk. Maar in hoeverre is het redelijk om de individuele docent op rendement af te rekenen? De focus op rendementen legt een hoge druk op de slagingspercentages van tentamens. Deze slagingspercentages, vooral in het eerste jaar, zijn natuurlijk niet alleen afhankelijk van het niveau van de opleiding en de motivatie van de student. Zelfs wanneer studenten harder studeren zal het niet eenvoudig zijn om deze percentages op korte termijn te verbeteren. Er wordt immers al jaren geklaagd dat het eindniveau van het voortgezet onderwijs steeds minder aansluit op het niveau van de universiteit (zie paragraaf 2.4). Het niveau van ons onderwijs mag in onze ogen nooit bepaald worden door het niveau van de instromende studenten. Helaas worden op een aantal opleidingen, zoals pedagogiek en onderwijskunde, de normering van tentamens standaard aangepast op de slagingspercentages. Wat is je cijfer dan nog waard?

Ook wanneer opleidingen de normering niet *standaard* aanpassen op de slagingspercentages spelen diezelfde slagingspercentages een grote rol bij het niveau van de opleiding. Steeds vaker bereiken ons berichten dat docenten door opleidingsdirecteuren onder druk worden gezet het niveau van hun tentamens te verlagen als de slagingspercentages tegenvallen. De verleiding om tentamens iets toegankelijker, iets transparanter, iets beter te voorspellen, kortom, een stuk gemakkelijker te maken, zal voor veel docenten ongetwijfeld groot zijn. En dat is te zien. Veel cursussen vallen terug op een mechanische manier van tentamineren,

waarbij eigenlijk alleen maar getoetst wordt of de student over een goed geheugen beschikt. Deze standaardisering van het onderwijs zorgt ervoor dat essentiële academische vaardigheden als inzicht en argumentatie vaak vrijwel geen onderdeel meer zijn van het curriculum. ‘De Reproductie-universiteit Groningen’, dat kan niet de bedoeling zijn. Onze zorgen nemen alleen maar toe wanneer de voorzitter van het College van Bestuur in de commissievergadering van de universiteitsraad (AJBZ) op 17 september stelt dat hij struikelvakken wil gaan aanpakken. Volgens de collegevoorzitter moet het niet acceptabel zijn dat bij het ene vak 70% van de studenten in de eerste kans een voldoende haalt, terwijl bij een ander vak dit percentage slechts 30% is. De collegevoorzitter vergeet in onze ogen dat bepaalde onderdelen van een vakgebied nu eenmaal lastiger te begrijpen zijn dan andere. Daarnaast verdwijnen op deze manier de schaars overgebleven vakken waar studenten niet alleen maar feiten uit hun hoofd hoeven te leren. Als studenten, tegen hun verwachtingspatroon in, opeens hard moeten studeren en zelfstandig moeten nadenken, dan vinden wij een slagingspercentage van 30% niet gek.

De verlaging van het niveau mag dan op de korte termijn zorgen voor betere slagingspercentages, op de lange termijn is dit beleid een ramp voor onze rendementen. Er mag niet alleen wat meer van studenten verwacht worden, studenten willen dat er meer van ze verwacht wordt. Als je niet echt het gevoel hebt dat er wat van je verwacht wordt, dan zul je ook niet echt de motivatie hebben om hard te studeren. Lijst Calimero kan het zich in ieder geval voorstellen dat studenten van grote opleidingen zoals Psychologie en Bedrijfskunde niet erg gemotiveerd raken wanneer zij voor hun tentamens kunnen slagen na een dag of twee Joho samenvattingen en collegesheets in hun hoofd gestampt te hebben. Uitdagend onderwijs? Wij zien er te vaak niets van terug. Dit tekort aan uitdaging, mede tot stand gekomen door de druk op de rendementen, is in onze ogen een belangrijk onderdeel van het rendementsprobleem en treft veel meer studenten dan de kleine groep die straks van de privileges van het Honours College mogen genieten (zie paragraaf 1.6).

De manier waarop de universiteit haar studenten toetst is bepalend voor de studiehouding van studenten. Motivatie hangt wat dat betreft sterk samen met uitdaging. Reflecterend op de stelling hierboven; we leven niet langer in een klimaat waarin de motivatie van ‘Jan Student’ uit zichzelf komt, ‘Jan Student’ moet

gemotiveerd worden. Hoe? Door uitdagend onderwijs met een adequaat tentamenbeleid te bieden. Als een student echt het idee krijgt dat zijn studie bijdraagt in zijn of haar ontwikkeling, dan zal hij er ook eerder voor kiezen om zelf actief met de stof bezig te gaan. Lijkt ons in ieder geval erg logisch.

Niet elke opleiding kampt in dezelfde mate met dit probleem, daarom is verder onderzoek nodig. De resultaten uit de '100 over de RUG' bieden wellicht een mogelijkheid om de knelpunten te lokaliseren. De mede op deze resultaten gebaseerde nota toetsbeleid van de Vaste Adviescommissie Onderwijs (VAOW) aan de faculteit Gedrags- en Maatschappij Wetenschappen (GMW) zou een verdere stap kunnen zijn in dit onderzoek en zouden wij graag aan elke opleiding aanbevelen (zie bijlage 1). In een volgende editie van de '100 over de RUG' zou er daarnaast meer aandacht voor de gebrekkige academische waarde van het huidige tentamenbeleid kunnen komen, om zo meer inzicht in de omvang en uiting van het probleem te krijgen. Een objectieve kijk naar tentamens alleen is niet voldoende. We kennen waarschijnlijk allemaal het fenomeen 'teaching to the test', een inmiddels door veel docenten gehanteerde oplossing voor tegenvallende slagingspercentages. Nogmaals, het is niet onze bedoeling om hier individuele verwijten te maken. Er zullen ongetwijfeld genoeg goede bedoelingen bij de uitvoering van het huidige beleid zitten, maar voor het niveau van ons onderwijs zijn deze ontwikkelingen rampzalig. Controle en centrale aansturing zijn gevoelige zaken binnen de universiteit, maar wij denken op dit punt toch echt noodzakelijk.

§ 1.2

'Presteren kun je leren'

Onderzoek kan bijdragen aan de signalering van het hierboven geschetste probleem, maar op zichzelf staand onderzoek is natuurlijk geen structurele oplossing. Het probleem zit hem, zoals al eerder besproken, in het gebruik van slagingspercentages als individuele prestatie indicator van de docent. De opdracht die docenten wordt meegegeven is dat zij een x aantal uur onderwijs moeten geven en een x aantal artikelen moeten publiceren. Over de kwaliteit van de artikelen worden vervolgens eisen gesteld. De publicaties dienen in internationaal erkende wetenschappelijke

tijdschriften geplaatst te worden, maar over de kwaliteit van het te geven onderwijs wordt niets gezegd. Tenminste, zolang de rendementen goed zijn.

Toegegeven, slechte resultaten in de cursusevaluaties leiden soms tot een gesprek met de opleidingsdirecteur, maar dan moet het met het gegeven onderwijs wel erg slecht gesteld zijn. Deze manier van beoordelen, met een focus op slagingspercentages, houdt onvoldoende rekening met de belangrijkste waarden van ons onderwijs. De voorzitter van het College van Bestuur heeft inmiddels al wel aangegeven wat te willen doen aan de kwaliteit van docenten. Passie en betrokkenheid, dat zijn de sleutelwoorden. Klinkt ons goed in de oren, maar we vragen ons wel af of het gaat om passie en betrokkenheid bij het onderwijs, of passie en betrokkenheid bij de rendementen. Geschrokken zijn wij, van de mededeling van de collegevoorzitter in de commissievergadering AJBZ van 17 september dat aan de Basiskwalificaties Onderwijs de eis wordt toegevoegd dat ‘docenten het belangrijk vinden dat studenten het vak halen’. Dit is niet de passie en betrokkenheid die wij graag willen zien. Is het niet veel belangrijker dat een docent werkt met de gedachte dat iedereen na het volgen van het vak de benodigde kennis en capaciteiten heeft verworven? Het is hier wel belangrijk om in acht te nemen dat de precieze inhoud van de plannen nog niet bekend is. Misschien is onze bezorgdheid te groot, dat hopen wij in ieder geval.

Lijst Calimero denkt verder dat het weinig zin heeft om docenten tijdens hun opleiding te vertellen dat het onderwijs heel belangrijk is, maar om dan vervolgens later de beoordeling voornamelijk van rendementen te laten afhangen. Kwaliteit en niveau, dat moeten in onze ogen de nieuwe peilers worden voor individuele prestatie indicatoren. Niveau, allereerst op het gebied van toetsbeleid. Om het niveau van tentamens te bewaken zou er op elke opleiding een onafhankelijke ‘toetscommissie’ ingesteld kunnen worden om het niveau van de tentamens te bewaken. Niet alleen om docenten te wijzen op een te laag niveau, maar ook om docenten te helpen wanneer zij het lastig vinden om een academisch tentamen samen te stellen. Het tweede aandachtspunt wat betreft niveau is de literatuurkeuze. Te vaak zien wij dat docenten de eigen, niet altijd even hoogstaande literatuur verkiezen boven internationaal vooraanstaande boeken: ‘het Gronings hobbyisme’. Over dubieuze motieven zullen wij hier niet gaan speculeren, maar vinden het belangrijk dat er wat aan gedaan wordt. Natuurlijk zijn er ook genoeg docenten aan de RUG die zelf een

zeer bruikbaar boek geschreven hebben. Om het onderscheid te maken in tussen Gronings hobbyisme en hoogstaande literatuur zou er gedacht kunnen worden aan een onafhankelijke ‘literatuurcommissie’, die de keuze van een docent voor de eigen literatuur beoordeeld. Misschien een rigoureuze maatregel in de ogen van velen, als het op een andere manier kan dan horen wij dat graag. Het belangrijkste is in onze ogen dat er niet langer een taboe op dit punt heerst.

Ook kwaliteit kan op meerdere manieren gemeten worden. Net stipten we al even de cursusevaluaties aan. Deze kunnen volgens ons veel informatie geven over de kwaliteit van ons onderwijs, maar niet op de huidige manier. Allereerst de manier van afnemen. Lijst Calimero vindt het niet verstandig om de cursusevaluaties op papier en vlak na een tentamen te laten invullen, zoals dat nu op een aantal faculteiten het geval is. Zeker aan het begin van hun studie kunnen studenten de cursusevaluaties beschouwen als iets verplichts. Tegelijkertijd lever je de evaluatie vaak in bij de docent, en omdat een papieren versie wordt aangeleverd zijn studenten wel eens huiverig om kritiek te leveren. Je gaat niet zomaar invullen dat je nooit naar college bent geweest als je het bewijs daarvoor inlevert bij de persoon die straks verantwoordelijk is voor je cijfer. Dat deze angst niet bij elke student leeft moge duidelijk zijn. Toch denkt Lijst Calimero dat het eenvoudig te voorkomen is door de cursusevaluaties digitaal te laten invullen, bijvoorbeeld met behulp van de webmail (als die het doet). Het is dan ook zaak om de anonimiteit en vrijblijvendheid van deze evaluaties te benadrukken. We hebben immers niets aan verkeerde informatie. Het digitaal aanbieden van cursusevaluaties gebeurt nu al op een aantal faculteiten. Afhankelijk van de ervaringen op deze faculteiten zouden wij graag zien dat de mogelijkheid en wenselijkheid van RUG-breed beleid onderzocht wordt.

Daarnaast denken wij dat er eens goed gekeken moet worden hoe er met deze cursusevaluaties wordt omgegaan. Om dit te verduidelijken nemen wij een voorbeeld: de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen (FWN). De opleidingsdirecteuren van FWN zullen waarschijnlijk erg tevreden zijn met hun docenten. Er is het afgelopen jaar immers nog nooit een officiële melding binnen gekomen van matige resultaten van de cursusevaluatie. Het probleem is dat op deze faculteit de cursusevaluaties alleen bij de opleidingsdirecteur komen wanneer de OC dit nodig acht. Wanneer de OC goed zou functioneren dan zou je dit in het geval van een slecht resultaat ook verwachten, maar het blijkt dat de docenten die zitting hebben in de OC

de stap naar de opleidingsdirecteur vaak tegenhouden. Liever praten ze zelf wel even met de betrokkene in kwestie. En het is niet alleen op FWN waar dit soort praktijken zich afspelen, ook bijvoorbeeld op de faculteit GMW zijn er vanuit OC's veel klachten over de dominante houding van docenten. Misschien moeten wij ook niet verwachten dat studenten, die vaak net kennismaken met de medezeggenschap, al in staat zijn om een weerwoord te geven aan docenten waar zij zelf les van krijgen. Helemaal niet wanneer de vergadering aversie van een aantal docenten ervoor zorgt dat OC's in een aantal gevallen niet meer dan vier keer per jaar samenkomt. Voor een orgaan dat eigenlijk een centrale rol zou moeten spelen in de bewaking van de kwaliteit van ons onderwijs lijkt dit ons wat weinig. Daarnaast lijkt er bij bepaalde opleidingen ook een 'ons beschermt ons' houding onder docenten te bestaan. En we kunnen nou niet zeggen dat er veel wordt gedaan om dit gedrag in de kiem te smoren. Zo zijn er nog steeds opleidingen waar het mogelijk is dat een klacht van een student wordt behandeld door de docent die verantwoordelijk is voor het vak waar de klacht over is ingediend. Behalve dat er eens goed moet worden nagedacht hoe we deze beschermcultuur kunnen veranderen, lijkt het ons in ieder geval verstandig om tot striktere controles van de huidige regelgeving over te gaan.

Een tweede suggestie voor het verbeteren en signaleren van de kwaliteit van het onderwijs is het instellen van een jaarvertegenwoordiging (JV). De Jaarvertegenwoordiging bestaat uit een groep studenten in hetzelfde jaar die waar op dit moment al mee geëxperimenteerd wordt op een aantal faculteiten. Bij de faculteit GMW speelt de Jaarvertegenwoordiger steeds meer de rol van een 'mediator' tussen student en docent. Voor, tijdens en na de cursus bespreekt de JV met de docent over de dingen die goed of minder goed door studenten worden ervaren. Docenten kunnen de JV daarnaast altijd om advies vragen en door deze wisselwerking wordt de informatievoorziening voor zowel student als docent een stuk vruchtbaarder. Docenten hoeven niet te wachten op de eenzijdige cursusevaluaties die vaak niet genoeg specifieke informatie bevat, terwijl studenten de kans wordt geboden om tijdens het college al op veranderingen te kunnen aansturen.

De feedback van studenten over kwaliteit en niveau is onmisbaar, maar niet voldoende. Kwaliteit is niet altijd een keuze. Je promoveert immers op onderzoek en niet op onderwijs. En niet iedereen is in de wieg gelegd om college te geven aan een zaal van 500 studenten. Hoe gaan we om met docenten die op het gebied van

onderwijs onder de maat presteren, maar waar de motivatie duidelijk aanwezig is? De plannen van de faculteit GMW zijn in deze erg interessant. Wanneer een docent slecht college geeft, dan wordt er in de toekomst niet alleen maar met hem of haar gepraat, maar ook de mogelijkheid geboden om met hulp van een ‘collegecoach’ en collegevideo’s³ aan zijn of haar verbeterpunten te werken. Lijst Calimero ziet veel potentie in dit plan en hoopt dat er ook pilots op andere faculteiten van start kunnen gaan. Lijst Calimero denkt daarnaast dat het verleden heeft bewezen dat een rijmconcept een grote garantie is voor succes: pinnen is winnen en presteren kun je leren.

§ 1.3

‘Bottom-up’

Leuk die beoordeling op kwaliteit en niveau, maar waar blijven de rendementen in dit verhaal? Rendementen kunnen in onze ogen een rol spelen bij het signaleren van een slechte kwaliteit van onderwijs, maar zijn op zichzelf nooit genoeg om hier conclusies aan te verbinden. Helaas blijkt dat, zoals in de vorige paragraaf besproken, op zichzelf staande, tegenvallende rendementen wel vaak de aanleiding zijn voor kritiek vanuit de opleidingsdirecteur op docenten.

Een algemene regel in de organisatietheorie: hoe lager in de organisatie de prikkel wordt gelegd, hoe groter de sturing van die regel is op het gedrag. Dit hoeft niet altijd negatief te zijn. Bedrijfskundigen kennen allemaal het voorbeeld van het ‘ramenwassers’ bedrijf waar de productiviteit omhoog ging toen de ramenwassers per gewassen raam betaald kregen. Neemt de controleerbaarheid van de kwaliteit van het afgeleverde product echter af dan krijgen dergelijke systemen vervelende neveneffecten. Wanneer je een rijexaminator verantwoordelijk stelt voor de beoordeling van het examen en hem vervolgens betaalt aan de hand van het aantal geslaagden, dan zal dit niet erg bevorderlijk zijn voor de doelstelling van de overheid om het aantal verkeersongevallen te laten dalen. Een dergelijke organisatie is ook binnen het onderwijs niet bevorderlijk. Het lijkt ons in ieder geval niet verstandig om

³ Steeds vaker krijgen wij de melding dat docenten gebruik maken van videocolleges. Wij vragen ons af wat de meerwaarde is van deze colleges over video’s. Liever zouden wij zien dat het gebruik van collegevideo’s toeneemt.

de docent verantwoordelijk te stellen voor het maken en nakijken van tentamens als hij of zij vervolgens beoordeeld wordt op de slagingspercentages. De druk op de rendementen moet dan ook zo hoog mogelijk in de organisatie worden gelegd, bijvoorbeeld bij de opleidingsdirecteur.

In plaats van een ‘verplicht’ aantal publicaties en een x aantal uren onderwijs per docent zou de universiteit de opdracht, die uiteraard meer bevat dan rendement en publicaties alleen, hoger in de organisatie kunnen leggen: een x aantal publicaties per jaar per opleiding en goed onderwijs als maatstaf. Dit biedt veel meer flexibiliteit. Krachten kunnen zo verdeeld worden dat iedereen zich specialiseert in de functie die hem of haar het beste ligt. In onderlinge samenspraak met de opleidingsdirecteur krijgen docenten op deze manier aan de ene kant meer vrijheid om het jaar in te plannen, en heeft de opleidingsdirecteur aan de andere kant meer mogelijkheden om de vakgroep goed te laten functioneren. Omdat onderzoek en onderwijs op een academische instelling met elkaar verweven zijn blijven er natuurlijk bepaalde minima. Daarom lijkt het ons verstandig om een kader richtlijn op te stellen, waarbinnen de opleidingsdirecteur in samenspraak met het wetenschappelijk personeel op een flexibele manier kan schuiven tussen onderzoek en onderwijs. Docenten houden zo de mogelijkheid om aan de op individuele ambitie gebaseerde targets te halen, maar krijgen ook meer ruimte om zich op een interessant onderzoeksproject te storten.

In een discussie met enkele leden uit de personeelsfractie van de universiteitsraad kwam de kritiek naar boven dat deze gedachte wel heel idealistisch was. Een terechte kanttekening. Want gaan opleidingen dan niet alsnog hun docenten individueel afrekenen op rendement en publicaties? Ook wij zijn niet blind voor dit gevaar, maar dat neemt niet weg dat een flexibelere vorm van het beoordelen van prestaties mogelijkheden schept. Dit vereist maatwerk. Het succes van een dergelijke structuur zal dan ook moeten afhangen van de manier waarop opleidingsdirecteuren met deze versterkte rol van ‘opleidingsmanager’ zullen omgaan. De suggestie om de structuur van ‘prestatiebeoordeling’ te veranderen staat daarnaast niet op zichzelf en moet worden ondersteund door andere maatregelen. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van onze suggestie om docenten meer te gaan beoordelen op kwaliteit en niveau, maar uiteraard zijn er vast en zeker meer alternatieven te bedenken. Hoewel er op dit moment ook regelingen zijn waar docenten zich specifiek op onderwijs en

onderzoek kunnen richten, ligt het initiatief bij de docent zelf. Met name de regeling die docenten de kans biedt om zich meer op onderwijs te richten wordt op veel faculteiten onbenut. Onderzoek blijft toch vaak de reden waarom docenten verbonden zijn aan de universiteit. Op de verschillende wereldranglijsten van universiteiten doen we het dan ook goed, nu het onderwijs nog. Naar onze mening is het tijd om een nieuwe balans tussen onderzoek en onderwijs te zoeken, of anders gezegd, een heroriëntatie van de prioriteiten.

§ 1.4

‘Bottoms Up’

Naast de kritiek op de huidige prestatie indicatoren willen wij ook onze vraagtekens zetten bij de beloningsstructuur van docenten. Door de vaak grotere affiniteit met onderzoek lijken veel docenten het belang van goed onderwijs uit het oog te verliezen. De beloningsstructuur zou in dit opzicht een belangrijke rol kunnen spelen bij het voorkomen van dit probleem, maar lijkt vaak juist het tegenovergestelde te doen. De uren die docenten krijgen voor het geven van onderwijs wordt op een aantal faculteiten evenredig bepaald aan de hand van het aantal EC's. Lijst Calimero heeft zo zijn bedenkingen over de effectiviteit en rechtvaardigheid van dit systeem. De voorbereiding van colleges en tentamens zou deze uren in een aantal gevallen kunnen rechtvaardigen, maar er zijn ook veel gevallen waar de benodigde bestanden gewoon uit een mapje van het vorige jaar geplukt. Zo hebben wij vernomen dat er cursussen zijn waar vragen vaak jaren lang worden hergebruikt. Helaas zijn docenten vaak niet bewust van het feit dat deze vragen binnen de studentengemeenschap rond circuleren (zie ook bijlage 1). Om dit met een voorbeeld te illustreren: een student Bedrijfskunde die een groot deel van zijn vragen via de invoer van zijn proeftentamen op Google terug kon vinden. Het proeftentamen bleek niets meer te zijn dan een Nederlandse vertaling van de gepubliceerde Engelse variant uit een handboek voor docenten dat gewoon online (weliswaar op een Chinese site) gepubliceerd stond. We willen hier niet in herhaling vallen en zullen onze neiging onderdrukken om weer een betoog van de stuitende staat van ons 'uitdagende' onderwijs te houden. Binnen de kaders van deze paragraaf lijkt ons de constatering dat de docent niet veel aandacht besteed had

aan het maken van zijn of haar tentamen voldoende. Wederom zal verder onderzoek moeten uitwijzen of hier sprake is van een incident, of dat het gaat om een structureel probleem. Optimistisch zijn wij niet. De noodkreet die de faculteitsraad van GMW een aantal jaar geleden deed door het op dat moment zittende faculteitsbestuur een stapel circulerende, en soms volledig terugkerende tentamens aan te bieden, geeft ons weinig hoop. Wij hopen daarom dat er eens kritisch gekeken gaat worden naar de uren die docenten krijgen voor hun onderwijs.

Naast het onevenredige aantal uren dat docenten krijgen voor hun onderwijstaken, is de relatieve beloning van docenten onderling niet overal in verhouding. Op een aantal faculteiten wordt het aantal uur dat een docent krijgt voor het onderwijs alleen gerelateerd aan het aantal EC's waar het vak voor staat. Dit vinden wij een onnodig inflexibel systeem. Zo zal het niemand verbazen dat het nakijken van een meerkeuze tentamen met hergebruikte vragen minder arbeid vergt dan het nakijken en maken van een tentamen met essayvragen. Bedrijfskundigen zullen het in ieder geval niet vreemd vinden dat dit beloningssysteem heeft gezorgd voor een exponentiële groei van het aantal meerkeuze tentamens. Op een aantal faculteiten wordt al gewerkt met 'essaysleutels' en andere compensatiefactoren. Het lijkt ons verstandig dat er meer aandacht en onderzoek komt voor deze methodes. Ook hier kan een versterkte rol van de opleidingsdirecteur als opleidingsmanager een belangrijke stap in de goede richting zijn.

§ 1.5

'Toekomstmuziek'

Hoewel Lijst Calimero hier in eerste instantie niet veel over te zeggen heeft, vinden we het eigenlijk heel vreemd dat de universiteit gefinancierd wordt aan de hand van het aantal afgestudeerden. Want wat zegt het aantal geproduceerde diploma's nou eigenlijk over de kwaliteit van het product onderwijs? Liever zouden wij zien dat er vanuit de centrale overheid meer gekeken wordt naar de kwaliteit van onze afgestudeerden. Een financiering gebaseerd op zowel de kwalitatieve (onderwijs), als de kwantitatieve (rendement) aspecten geeft in onze ogen een sturing aan universiteitsbesturen. Maar hoe meten we het verschil in kwaliteit? Helaas bieden

onderwijsvisitaties geen objectieve maatstaf. Net noemde we al het fenomeen ‘teaching to the test’, om maar even een voorbeeld te geven van praktijken die niet in zo’n visitatie terug te zien zijn. Een aanvulling op deze visitaties zou centrale examinering kunnen zijn.

Centrale examinering op universiteiten is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe bepaal je de stof waarop de vragen in een centraal examen wordt gebaseerd? Opleidingen leggen afhankelijk van de universiteit toch allemaal weer andere accenten. En de mate waarin deze accenten verschillen is weer afhankelijk van de specifieke wetenschap. Wanneer het examen niet alleen gefixeerd is op het reproductie vermogen van een student, maar eerder kijkt naar algemene academische vaardigheden, zoals het inzichtelijke en probleemoplossende vermogen van de student, dan zullen de centrale theorieën over het algemeen voldoende stof voor vragen bieden.

Voorlopig is het idee van centrale examinering nog toekomstmuziek. Wel vinden wij dat de mogelijkheid onderzocht, of in ieder geval besproken, moet worden. Wanneer blijkt dat er sprake is van een reële kans van slagen, dan zal het College van Bestuur het idee in de VSNU bespreekbaar kunnen maken. Onderscheidend zijn door middel van een hoog academisch niveau van onze studenten, dat is toch precies waar we naar toe willen?

§ 1.6

‘Excellentie versus Aristocratie’

Het Honours College. De zoektocht naar excellente studenten is gestart. De beste 5% mogen zich in de handen knijpen. Er is vanaf komend jaar veel tijd en geld beschikbaar voor deze studenten, waardoor ze zich nog beter kunnen ontpoien. Omdat wij hopen dat deze notitie een groter bereik zal krijgen dan de universiteitsraad alleen, zullen we de perikelen rondom het Honours College even kort samenvatten. Het Honours College is een gevoelig onderwerp, zo bleek uit de reactie van de rector toen Lijst Calimero en de Personeelsfractie kritiek leverden op de invulling van het Honours College dat in februari 2010 van start moet gaan. Lijst Calimero zou graag zien dat het honourstraject het doel heeft om excellente

studenten meer uitdaging te geven in zaken die: A). of niet interessant zijn voor de meeste reguliere studenten, zoals het aanleren van kennis dat specifiek gericht is op de voorbereiding van een wetenschappelijke carrière, of B). van een dusdanig hoog niveau zijn dat zij voor de meeste studenten niet te bevatten zijn. De doel- en eindtermen waren voor ons kwalificaties die voor elke RUG student zou moeten gelden. Gaat het dan om excellentie door een hoger niveau, of alleen om excellentie door meer aandacht? Tijdens de universiteitsraad van 24 september reageerde de rector enigszins geïrriteerd; “moeten we niet gewoon enorm blij zijn dat we zoveel geld krijgen voor de invulling van het Honours College? Natuurlijk moet er nog geschaafd worden aan dit nieuwe project, maar voorop staat dat de RUG nu de kans heeft om haar concurrentiepositie ten opzichte van universiteiten zonder Honours College te verstevigen”. Een antwoord waar wij ons grotendeels in kunnen vinden.

Toch is onze bezorgdheid niet helemaal weggenomen. Daarom vinden wij het voor de volledigheid van de discussie belangrijk om ook in deze notitie nog even stil te staan bij excellentie en de manier waarop we met excellentie omgaan. Wat heeft het Honours College dan te maken met de rendementen? Zoals wij hierboven hebben uitgelegd vormt de rendementsdruk in onze ogen een groot gevaar voor het academische niveau van de reguliere bachelor- en masteropleidingen. Wij zijn dan ook bezorgd dat de kleine groep topstudenten in de toekomst als een vangnet gaat fungeren voor het dalende niveau van de massa: een garantie voor toekomstige wetenschappelijke output. Doorstroom naar een wetenschappelijke carrière alleen nog maar via het Honours College? Eeuwig zonde. Excellentie is volgens ons een eigenschap die in potentie voor iedere RUG student geldt. De universiteit is toch niet voor niets de hoogste vorm van onderwijs in ons land? De universiteit binnen de universiteit, is dat dan waar we heen willen? Het lijkt ons onredelijk, onwenselijk, en in de toekomst zelfs gevaarlijk voor het voortbestaan van onze universiteit. Iedere historicus kan ons vertellen hoe het is afgelopen met de Franse aristocratie.

Belangrijk is wel dat men begrijpt dat onze kritiek op het Honours College voortkomt uit ‘zorgen’. Wij willen niet de indruk wekken dat het hier om vastgestelde feiten gaat. Wij twijfelen er niet aan dat de inrichting van het Honours College met de beste bedoelingen is samengesteld door een grote groep van capabele individuen en dat er met menig partij is gesproken. Dat neemt echter niet weg dat wij onszelf op het gebied van medezeggenschap alleen serieus kunnen nemen door onze zorgen te uiten.

Wij vinden dat er dan ook altijd ruimte moet zijn voor kritiek, al is de architect nog zo geniaal. De toekomst zal moeten uitwijzen welke plek het Honours College binnen onze universiteit in kan nemen. Lijst Calimero is in ieder geval erkentelijk, blij en dankbaar met de toezegging van het College van Bestuur om in de nabije toekomst nog eens kritisch naar de invulling van het Honours College te kijken.

Op onze kritiek op de invulling van het Honours College zullen we verder niet ingaan. Wel hoopt Lijst Calimero op korte termijn aandacht voor de manier waarop faculteiten omgaan met de opvulling van het gat dat de extra inzet van personeel voor het Honours College met zich mee brengt. Het zal u inmiddels duidelijk zijn, het gaat ons nog niet eens zo zeer om excellentie. Wij zijn vooral bezorgd om de invloed van het Honours College op de inrichting van het reguliere Bachelor en Master onderwijs. Dankzij de gelden uit het Sirius subsidiefonds is er kapitaal genoeg, maar de mogelijkheden om op korte termijn kwalitatief hoogstaand personeel aan te trekken zijn, zoals in elke markt, beperkt. Wij zijn erg bang dat opleidingen steeds meer kiezen voor creatieve oplossingen, zoals de inzet van student assistenten als goedkope surrogaat arbeidskracht, bijvoorbeeld bij het nakijken en becijferen van essays, of de inzet van aio's zonder Basis Kwalificatie Onderwijs voor het geven van colleges. Het is overigens niet zo dat wij denken dat deze problemen alleen voortkomen door de invoering van het nieuwe Honours College, wel zijn wij van mening dat dit programma een nog grotere druk legt op de personeelstekorten. Wij zijn dan ook erg benieuwd naar de plannen van de faculteiten en hopen die nog voor het begin van het Honours College te kunnen inzien.

In de bijlage vindt u een rondvraag van de faculteitsraad van GMW over de inzet van studentassistenten. Aan de hand van deze rondvraag is de faculteit GMW inmiddels aan de slag gegaan met een duidelijkere vorm van regelgeving die dit soort stuitende ontwikkelingen moet tegengaan. Het College van Bestuur heeft duidelijk aangegeven dat ook zij vindt dat de kwaliteit van het onderwijs van de reguliere opleidingen nooit ten koste mag gaan van het Honours College. Uit gesprekken met studenten van verschillende studies werd duidelijk dat niet alleen de faculteit GMW kampt met de inzet van ongekwalificeerd personeel. Wij adviseren het College daarom ook eens rond te kijken op de andere faculteiten. Zij kan eventueel over gaan op een in ieder geval meer inzichtelijke vorm van centrale regelgeving bij de inzet van

ongekwalificeerd personeel en waar nodig striktere controles om ervoor te zorgen dat deze regelgeving ook daadwerkelijk wordt nageleefd.

§ 1.7

‘McRUG’

Lijst Calimero hoopt in dit hoofdstuk uw aandacht getrokken te hebben voor het gevaar dat de rendementsdruk met zich meebrengt met betrekking op het niveau van ons onderwijs. Dit is een erg complex probleem, omdat in het huidige politieke klimaat het behalen van targets over het algemeen belangrijker worden geacht dan geleverde kwaliteit. Daarom moet de RUG uitkijken dat het geen ‘McDonalds’ wordt. De kwaliteit van onze afgestudeerden mag nooit onderschikt zijn aan de snelheid waarmee ze de ‘fabriek’ uitrollen. Helaas lijkt dit bij veel opleidingen al wel zo te zijn. Reclame voor de RUG is deze notitie dan ook niet. Het belang van de universiteit hangt nou eenmaal niet altijd samen met lovende woorden.

Het zal u inmiddels duidelijk zijn dat het ons niet alleen gaat om behoud van het huidige onderwijsniveau, maar eerder om een herstel van de academische waarden. Dit vereist inspanning van iedereen. Het zou reclame voor de RUG zijn wanneer we niet langer onze ogen sluiten voor gemaakte fouten. Fouten bestaan wat ons betreft dan ook niet alleen uit handelingen, maar vooral ook uit onverschilligheid. Het is tijd voor een kritischere houding. Bestuur, docent, student, we zijn allemaal verantwoordelijk. En om alvast even op het volgende hoofdstuk vooruit te lopen, Lijst Calimero denkt dat de slechte rendementen niet alleen voortkomen uit een lagere motivatie van de huidige generatie studenten. Als studenten geen uitdaging vinden in hun studie, dan zijn wij bang dat, zelfs met een BSA, de student zijn uitvlucht zoekt in alternatieve uitdagingen. Natuurlijk onderschrijven wij het belang van actief zijn naast je studie, maar het mag niet zo zijn dat het actieve studentenleven in Groningen als uitvlucht dient voor het gebrek aan uitdaging in het onderwijs. Studenten moeten weer trots worden op het feit dat zij op onze prachtige universiteit studeren. Samenvattend: in onze ogen zijn de slechte rendementen met name een symptoom van de ziekte die ‘uitdagingloos onderwijs’ heet.

Hoofdstuk 2

‘Altijd Vooruit’

*“Schitterend. Dit is het land van de rages, met zijn allen der
bovenop, kom op, daar gaan we. Tot en met volgende week,
dan hebben we het wel weer gehad, en kunnen we rustig
weer verder, met de klysmas van Patty Brard.”*

Sticks⁴

De rendementen vallen tegen en het College vindt dat studenten sneller moeten studeren. Tijd is geld, en voor kwaliteit is geld nodig, of, zoals ze in Zwolle zeggen: ‘van een paar keien kan je geen kasteel bouwen’. Helaas zijn de afgelopen jaren niet erg gunstig geweest voor de portemonnee van zowel wetenschappelijk onderwijs als student. En Prinsjesdag liet zien dat een kentering voorlopig nog niet aanstaande is. De rendementen moeten omhoog, want anders kan de RUG zijn concurrentiepositie op het gebied van onderwijs en wetenschap niet langer behouden. Lijst Calimero is zich wel degelijk bewust van dit probleem.

Het is jammer dat extrinsieke prikkels moeten worden ingezet om studenten te motiveren. Ideaal gezien zou de intrinsieke motivatie voor voldoende brandstof moeten zorgen, maar de realiteit laat zien dat dit niet altijd genoeg is om de motor te laten draaien. In het vorige hoofdstuk denken wij inmiddels voldoende te hebben aangegeven dat dit probleem niet alleen bij de student ligt, maar het zou niet eerlijk zijn om de verantwoordelijkheid helemaal bij de universiteit te leggen. Niemand zal ontkennen dat de ‘Knaken van Koos’ te leiden hebben onder studenten die er bewust voor kiezen om na zes (of zeven) jaar middelbaar onderwijs vanaf hun eerste collegeweek een abonnement op de kroeg te nemen. Begrijpelijk, maar het algemene studentenbelang van goed onderwijs heeft bij ons toch de prioriteit. Wij kunnen ons daarom prima vinden in een maatregel die de ‘100 bier per studiepoint’ studenten aanspoort om toch eens een collegezaal binnen te stappen. Het kan en het moet sneller.

Dat wil niet zeggen dat Lijst Calimero de invoering van studiebindende maatregelen, zoals een BSA, bij voorbaat toejuicht. In tegendeel, wij zetten grote

⁴ Uit het nummer ‘Made in NL’, van het album Eigen Wereld (2006).

vraagtekens bij de invoering van een BSA in het huidige klimaat waarin onze universiteit verkeerd. Wel denken wij dat het in het belang van de universiteit is om de discussie aan te gaan. Wanneer het College van Bestuur gegronde redenen heeft om van mening te veranderen, dan lijkt het ons niet constructief om te verzanden in het verwijzen naar eerder gemaakte afspraken. Helaas zijn de precieze plannen van het College tot op heden nog niet bekend, en wij wachten dan ook in spanning af op het stuk dat hier meer duidelijkheid over zal scheppen.

§ 2.1

‘Scorebordjournalistiek’

Het startpunt van het BSA debat zal waarschijnlijk betrekking hebben op de vraag of een Bindend Studie Advies in beginsel effectief is of niet. In de vijfde UK van het jaar 2009 stond een interessant onderzoek⁵. Er was gekeken hoe studenten tegenover een BSA stonden, en in hoeverre een BSA hun studeergedrag zou beïnvloeden. Één van de vragen was of studenten ook daadwerkelijk sneller dachten te gaan studeren als er een BSA werd ingevoerd. Het merendeel van de honderd ondervraagde studenten (62%) gaf aan dat zij dachten inderdaad sneller te gaan studeren. De representativiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek laten uiteraard te wensen over. Voor conclusies over het daadwerkelijke effect van een BSA is het dan ook nog veel te vroeg. Liever zouden wij wachten tot het rapport van de onderwijsinspectie in opdracht van het Ministerie van OCW meer uitsluitsel over de effectiviteit van BSA kan geven. Dit rapport bevat wellicht belangrijke informatie, niet alleen over het rendementseffect zelf, maar vooral ook over de effectiviteit van verschillende vormen van een BSA. Hoewel het rapport al in december van dit jaar uitkomt, heeft het College van Bestuur aangegeven de discussie nu al te willen voeren. Hier hebben wij op het eerste oog geen problemen mee, er zijn immers genoeg discussiepunten die niet direct cijfers behoeven. We hopen wel dat een vroege start niet betekent dat de discussie ook alweer voor december zal worden afgesloten.

De meningen over het antwoord op de fundamentele vraag ‘of een BSA werkt’ zijn verdeeld. En deze meningen zullen waarschijnlijk na het uitkomen van het

⁵ Blaauw, J. & Lazarov, T. (2009). Student: 40 uur is te veel. Universiteitskrant Groningen. 24/9, p1

hierboven genoemde rapport nog wel verdeeld blijven. Ook binnen onze fractie verschillen de meningen over de invulling en de uitvoering van een BSA. Wellicht is het antwoord niet eenduidig, want zoals bij veel beleidsimplicaties zullen de met elkaar samenhangende voorwaarden, omstandigheden en uitvoering bepalend zijn bij het succes van een BSA. Tot december, en waarschijnlijk ook nog daarna, verkeren wij in een situatie waar er voldoende argumenten en statistieken te vinden zijn in beide hoeken van de ring. Lijst Calimero ziet de bui al hangen: een discussie die strandt in wederzijdse beschuldigingen van ‘scorebordjournalistiek’.

Daarom is het misschien verstandiger en voor beide partijen productiever wanneer we onze aandacht meer op de eerder aangehaalde voorwaarden, omstandigheden en uitvoering van een BSA te richten. Op deze manier houden we alle mogelijkheden open. Als blijkt dat het niet realistisch is om de noodzakelijke voorwaarden te scheppen dan moet de mogelijkheid om geen BSA in te voeren open staan. Daar staat tegenover dat het bij voorbaat uitsluiten van de mogelijkheid van de invoering van een BSA ons ook geen stap verder helpt. In plaats daarvan wil Lijst Calimero de discussie bevorderen door alvast eens verder te kijken dan die ene fundamentele vraag naar het rendementseffect van een BSA. Zo moeten we bijvoorbeeld ook goed stilstaan bij het risico van de zogenaamde ‘*false negatives*’: de studenten die wel de goede keuze maken, maar nog niet om kunnen gaan met de verantwoordelijkheid en de verleidingen die het studentenleven met zich meebrengt. Ook vormt de invoering van een BSA een bedreiging voor het actieve studentenleven van de stad Groningen. Hoe kunnen we de voorwaarden scheppen om deze neveneffecten te marginaliseren? En is de huidige inrichting van ons onderwijs wel klaar voor een BSA? Voor de zoektocht naar een antwoord op deze vragen zullen wij alvast enkele suggesties aandragen. Ook zullen wij een aantal aanbevelingen doen die naar onze mening bij kunnen dragen aan de totstandkoming van een klimaat waarin de invoering van een BSA bespreekbaar kan worden gemaakt.

§ 2.2

‘On the origin of efficiency’

Hilly Mast en haar columns, een zege voor auteurs van een notitie over een actueel universiteitsvraagstuk. Zonder haar webcolumn bij de UK hadden we namelijk nooit zo’n prachtig voorbeeld gehad van één van de grootste neveneffecten van BSA. ‘On the origin of evolution’:

‘Darwin zou een bindend studieadvies aan zijn broek hebben gekregen als ie vandaag de dag in Nederland studeerde. Hij bakte weinig van zijn studie geneeskunde die hij in 1825 startte aan een gerenomeerde universiteit. Medische handelingen vond ie maar niets, en hij ging liever naar zijn studievereniging Plinian Society. Na drie jaar greep zijn vader in en schreef ‘m in voor een andere opleiding, te weten theologie. Het was voor Charles wederom een vrijbrief om met alles behalve zijn studie bezig te zijn. De hedendaagse studienorm had ie dan ook vast niet gehaald. (Mast, 2009)⁶

‘Zou de wereld ooit van Darwin gehoord hebben als ie onder een regime had gestudeerd met bindende advisering?’, vraagt mevrouw Mast, voorzitter van de universiteitsraad, zich vervolgens af. Wij denken van wel. Wanneer hij dat zou hebben gewild had Darwin onder de extra druk zijn studiepunten kunnen halen. Hij was intelligent genoeg, en niet geheel onbelangrijk, de ouders van Darwin hadden het geld om zoonlief te laten studeren tot het een lieve lust was. Het lijkt ons echter niet verstandig om het beleid van onze universiteit moet worden gekoppeld aan het gedrag van een geniale, elite, in het jaar 1825 nog jonge man.

Het beleid van onze universiteit moet gericht zijn op de huidige maatschappelijke realiteit, en de wereld van de gemiddelde RUG-student is een wereld van verschil vanuit het perspectief van ‘young Charles’. Over het algemeen zijn de instromende studenten slim, niet geniaal, en door de verloedering van het middelbaar onderwijs ook nog eens steeds minder goed voorbereid op het Wetenschappelijk Onderwijs (zie paragraaf 2.4). Ook hebben de meeste studenten geen ouders die een decennia lang voor de studie van hun kinderen kunnen, of willen,

⁶ Mast, H.J. (2009). recht van de sterkste. Universiteitskrant Groningen [online]. Available from: <http://www.uk.rug.nl/cms-basis/weblog-uraad.php>

betalen. Een Bindend Studie Advies legt daarom een ontzettend grote druk op de nieuwe generatie studenten. Een nieuwe vorm van onderwijs, in een nieuwe stad, met veel nieuwe verantwoordelijkheden, en niet onbelangrijk, met veel nieuwe verleidingen. Het is niet niks wat er op je afkomt als onwetende, onbekende en groene student. Zelfs wanneer je wel voor de juiste studie kiest, wel voldoende motivatie hebt, en wel intelligent genoeg bent, kan 45EC in een jaar een grote uitdaging zijn. Wij denken in eerste instantie zelfs een te grote uitdaging. Het zou eeuwig zonde zijn wanneer studenten, met passie voor hun studie, maar met een moeilijk begin, straks definitief de opleiding moeten verlaten. Daarnaast vragen wij ons af hoe redelijk deze eis is wanneer studenten door het steeds lagere niveau van het middelbaar onderwijs gestraft worden voor ontwikkelingen die buiten hun eigen verantwoordelijkheid liggen.

De vraag is dus hoe je studenten sneller kunt laten studeren zonder dat je potentiële goede studenten de deur wijst (zie ook paragraaf 2.6). Een lagere grens behoort tot de mogelijkheden, maar aan de andere kant moet je bij het invoeren van een BSA wel laten zien waar de norm ligt. Het gevaar van een te lage grens is dat studenten het ‘normaal’ gaan zien om 30EC in het jaar te halen. Darwin had er onder deze regeling gerust acht jaar over gedaan. ‘Een goed begin is het hele werk’. Dit soort tegenstrijdige signalen lijken ons niet wenselijk. De keuze voor 45EC komt voor ons dus niet helemaal uit de lucht vallen, maar tegelijkertijd vinden wij hem onder de huidige omstandigheden te hard. Gelukkig is er in het geval van BSA meer tussen hemel en aarde, of, hoe cynisch deze vergelijking ook mag zijn, er zijn meer mogelijkheden om luie studenten zoals Charles Darwin aan te sporen.

§ 2.3

‘Een goed begin is het hele werk’

‘Een goed begin is het halve werk’, zo luidt het spreekwoord in zijn originele vorm. Maar als we kijken naar de in Nederland gebruikelijke vorm van BSA, dan is een goed begin met betrekking tot de studievoortgang het hele werk. Studenten worden keihard gestraft wanneer in het eerste jaar niet aan de vereiste norm wordt voldaan. Maar als er wel met succes over de drempel wordt gestapt, is het vrijheid blijheid voor

de student, in principe kan hij dan aanmodderen wat hij wil. Het is daarom maar de vraag in hoeverre de invoering van een BSA alleen ook echt tot een structurele verbetering van het studeergedrag van studenten leidt. De mogelijkheid van maatregelen die ook na het eerste jaar voor een structurele verbetering van de studievoortgang zou kunnen zorgen, verdienen daarom de aandacht.

Vanuit deze gedachte is het interessant om de ontwikkelingen bij de Radboud Universiteit Nijmegen (RUN) in de gaten te houden. Aan de RUN willen ze het zogenaamde ‘P-in-2 en B-in-5 systeem’ gaan hanteren. Kort gezegd houdt dit in dat een student zijn propedeuse binnen 2 jaar moet halen en zijn Bachelordiploma binnen 5 jaar. Halen studenten dat niet, dan moeten zij de opleiding verlaten. Het grote voordeel van dit systeem is dat studenten zoals Darwin duidelijk wordt gemaakt dat het met ‘de vaart in de studie houden’ niet na het eerste jaar ophoudt. Bij dergelijke maatregelen is het van belang voor de academische gemeenschap om rekening te houden met de studenten die zich ook buiten hun studie om willen ontwikkelen (zie ook paragraaf 2.7).

Daarnaast biedt het ‘P-in-2’ systeem een tweede kans aan studenten die door aanpassingsproblemen een moeizame start in hun eerste jaar kennen. Want hoe fair is het om keiharde gevolgen te binden aan een matige start, wanneer het gat tussen het middelbare en het wetenschappelijke onderwijs steeds groter wordt? Een mooi bruggetje naar de volgende paragraaf, waar wij deze ontwikkeling verder zullen behandelen. Het valt ons zwaar, maar hier gaan we het pad van Charles Darwin verlaten. De basis voor het begrip ‘Evolutie’ werd gelegd op de *Shrewsbury School*, een Anglicaanse kostschool zoals ze tegenwoordig niet meer worden gemaakt.

§ 2.4

‘Mind the gap!’

Diegenen die bekend zijn met de Londense metro zullen de bijpassende stem in hun achterhoofd hebben: ‘Mind the gap!’, klinkt de waarschuwing voor passagiers om uit te kijken voor het gat tussen de trein en het perron. In deze paragraaf willen we het College van Bestuur graag eenzelfde, doch een andere lading dekkende waarschuwing

meegeven. We hebben er al een paar keer aan gerefereerd, het gat tussen het middelbaar onderwijs en de universiteit wordt steeds groter.

Sinds halverwege de jaren '90 kennen we in Nederland 'de tweede fase' in het middelbaar onderwijs. Dit concept zou er voor moeten zorgen dat de aansluiting van het middelbaar onderwijs op het hoger onderwijs verbeterd, want dat werd (en wordt nog steeds) wenselijk geacht. Bij het concept van de tweede fase komt de nadruk veel meer te liggen op de beheersing van algemene vaardigheden. Echter, volgens de studenten had deze aanpassing nauwelijks een positief effect op de aansluiting op het hoger onderwijs (tweede fase adviespunt, 2005)⁷. Vanuit het hoger onderwijs klonk al helemaal geen gejuich, daar werd juist geklaagd over het steeds groter wordende gebrek aan vakinhoudelijke kennis. Dit komt helemaal goed tot uitdrukking als we kijken naar de beheersing van taal en rekenen. Opleiders uit het wetenschappelijk onderwijs stellen dat 50% van de studenten geen adequaat niveau van rekenen en taal hebben (commissie Meijerink, 2008)⁸. Dat maar zo'n 20% van de studenten bij FWN de wiskundetoets haalt laat zien hoe zorgelijk de situatie met betrekking tot de aansluiting tussen het middelbaar en het wetenschappelijk onderwijs is.

Ook vanuit een pedagogisch/didactische invalshoek kunnen we concluderen dat er veel schort aan de overgang van het voortgezet onderwijs op het wetenschappelijk onderwijs. De overgang van de ene onderwijsvorm en onderwijscultuur naar de andere is nog steeds erg groot, ondanks het concept van de tweede fase die hieraan tegemoet moest komen. Vooral de overgang naar grootschalig, minder persoonlijk onderwijs is en blijft voor veel studenten fors. Universiteiten zouden hier rekening mee dienen te houden door ervoor te zorgen dat studenten beter in het ritme van de nieuwe onderwijsvorm komen en een betere binding met de opleiding en de faculteit krijgen, ze moeten gekend worden bij hun opleiding. Ondanks alle goede bedoelingen lijkt het erop dat de RUG hier nog niet echt goed in is geslaagd. Dit blijkt onder andere uit de cijfers van het aantal studenten die gebruik maken van de studieondersteuning van het studenten service centrum, het SSC. Een kleine 1000 studenten, vooral nieuwe studenten, maakt jaarlijks gebruik van deze ondersteuning. Dat komt neer op ongeveer 20% van alle instromende

⁷ Tweede Fase Adviespunt, (2005). Zeven jaar Tweede Fase, een balans, Den Haag: Tweede Fase Adviespunt.

⁸ Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, (2008). Over de drempels met taal en rekenen, Almelo: Lulof druktechniek

studenten. Gelukkig vangt de studieondersteuning van het SSC deze groep op, maar dat zou eigenlijk niet zo mogen zijn, niet in deze grote mate.

Maar ook aan de voorlichting voor de studiekeizers, of liever gezegd de werving onder de studiekeizers schort het. Want hoe realistisch is het beeld dat wordt geschetst van bepaalde studies op voorlichtingsbeurzen en in brochures? Wordt dit beeld niet vaak mooier gemaakt dan het in werkelijkheid is, om de studiekeizers over te halen toch voor de RUG te kiezen? Want op die manier creëer je een verkeerd verwachtingspatroon bij de student in spé, welke vervolgens teleurgesteld de studie voortijdig verlaat. Hierdoor ontstaat veel studie-uitval, namelijk de groep studenten die een verkeerde studiekeuze heeft gemaakt. En juist die studenten zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de matige rendementen.

Voor een acceptabele aansluiting van het voortgezet onderwijs naar het wetenschappelijk onderwijs zal nog veel moeten gebeuren. Het is maar goed dat we voor deze paragraaf het voorbeeld van Charles Darwin hebben losgelaten, want iedere vergelijking op dit vlak met de *Shrewsbury School* zou volledig mank gaan.

§ 2.5

‘Closing the gap’

Wij refereerden er al eerder aan, het niveau van de instromende studenten mag in onze ogen nooit bepalend zijn voor het niveau van een opleiding (zie paragraaf 1.1). Gelukkig zijn er meer wegen die leiden naar betere rendementen. Zo kan er wat ons betreft veel winst geboekt worden door de inrichting van ons onderwijs beter aan te laten sluiten op het middelbaar onderwijs. Helaas blijken de ingezette onderwijsintensiveringen aan de RUG te leiden tot Middelbaar Wetenschappelijk Onderwijs: kleinschalig onderwijs, een prachtige term, maar inhoudelijk niets waard als het in de praktijk blijkt te gaan om verplichte huiswerk ‘klassen’. Lijst Calimero denkt dat het mogelijk is om studenten te stimuleren actief met hun studie bezig te zijn, zonder dat de ontwikkeling van de ‘eigen verantwoordelijkheid’ voor studeren wordt belemmert. Voor een voorbeeld van hoe dit kan verwijzen wij naar het model dat veel opleidingen aan de Universiteit Utrecht (UU) hanteren. Allereerst wordt er daar gewerkt met een ‘2 vakken per kwartaal systeem’. Dit zorgt ervoor dat studenten

zich in een bepaalde periode goed kunnen concentreren en hun aandacht relatief gemakkelijk kunnen verdelen over 2 cursussen. Daarnaast worden eindcijfers bij de meeste cursussen op de UU niet gebaseerd op één enkel tentamen, maar bestaan de cijfers uit verschillende onderdelen waaronder presentaties, essays en deeltentamens. Niet alleen zorgt dit voor een ruimere invulling van het begrip studeren, ook zorg je dat studenten vanaf het begin actief bezig zijn met hun studie. Verder verwachten wij dat de motivatie van studenten die op project basis met de stof bezig zijn groter is dan wanneer zij verplicht worden tot het maken van statistische sommen onder toezicht.

Toegegeven, de verkorte prestatie-intervallen kunnen ook worden gezien als een indirecte vorm van dwang. Wat ons betreft kan deze dwang ook langzaam worden afgebouwd. Op deze manier wordt de soms wel erg grote overgang van het middelbare naar het wetenschappelijk onderwijs versoepeld, maar leren studenten wel uiteindelijk op eigen benen te staan. Daarnaast denken wij dat de bovengenoemde constructies uiteindelijk meer resultaat zullen boeken op het gebied van academische vorming dan de verplichte werkgroepen aan de RUG, al is dit mede afhankelijk van de invulling van het geheel. Projectvormen moeten niet vervallen in schoolse werkgroepen. In plaats van het belonen van aanwezigheid en het straffen van afwezigheid zou er veel meer aandacht moeten komen voor de houding van studenten. Wij vragen ons soms wel eens af waar de kritische student gebleven is. Redeneren, beargumenteren en kritisch evalueren; tijd voor een eerherstel van deze fundamentele academische steunpilaren.

Ook voor dit vraagstuk geldt dat de toepasselijkheid verschilt per opleiding. Daarnaast bestaan er ongetwijfeld cursussen aan de RUG die eenzelfde systeem hanteren. Incidentele uitvoering van dit beleid is volgens ons echter niet voldoende. Wederom speelt de ervaring en het verwachtingspatroon van studenten hier een rol. Wanneer de vakken in een blok grote verschillen vertonen op het gebied van arbeidsintensiviteit dan zullen studenten sneller geneigd zijn om het meest arbeidsintensieve vak te laten vallen. Lijst Calimero denkt echter dat alleen een RUG-brede ontwikkeling richting het voorgestelde systeem kan zorgen voor het gewenste resultaat: een soepele overgang van middelbaar naar wetenschappelijk onderwijs, zonder dat de academische vorming hieronder leidt.

§ 2.6

‘Minding *the gap*’

Wij gaven het al eerder aan, zolang er niet is nagedacht over uitzonderingen en voorwaarden van een BSA, vinden wij een grens van 45EC te zwaar. Het geven van een duidelijk signaal mag niet ten koste gaan van de toekomstperspectieven van een grote groep nieuwe, groene, en zo hebben we gezien ook onvoorbereide studenten. Ook in een situatie waar het onderwijs aan de in deze notitie genoemde voorwaarden voldoet, moet er goed bij dit gevaar worden stilgestaan. Het zou immers zonde zijn om slimme, maar onervaren studenten te vroeg de deur te wijzen. Eerder al noemde wij het P-in-2 systeem, waarbij studenten de mogelijkheid twee jaar lang de mogelijkheid krijgen om zich te bewijzen. Een nadeel van dit systeem is dat, ten opzichte van een BSA in het eerste jaar, het doek pas een jaar later valt voor studenten die een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt met betrekking tot de inhoud of het niveau van de opleiding.

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat potentiële goede studenten niet worden weggestuurd, maar studenten die een verkeerde keuze hebben gemaakt snel de goede richting op wordt gewezen? De invulling van een BSA biedt wat dat betreft meer mogelijkheden dan alleen een harde grens. Zo zou je de grens van 45EC kunnen versoepelen voor studenten die wel de punten voor een aantal kernvakken gehaald hebben, een systeem wat ze in Eindhoven kennen. Dit kan dan bijvoorbeeld gecombineerd worden met een derde herkansingsmogelijkheid voor een van de kernvakken voor studenten die net onder de grens zitten.

De tweede belangrijke vraag waarover moet worden nagedacht is wat we doen met de studenten die de grens niet halen. Een van de argumenten voor een BSA in het eerste jaar is dat het studenten eerder een zetje in de goede richting kan geven, maar dan zal er nog wel veel moeten veranderen op het gebied van studievoorlichting en begeleiding bij het maken van een nieuwe keuze. Voordat de RUG kan overgaan tot een BSA in het eerste jaar, vinden wij dat er eerst aandacht moet komen voor zowel de kwantiteit als de kwaliteit van studieadviseurs. Niemand heeft er wat aan wanneer studenten na een negatief advies weer een verkeerde keuze maakt. Wij vinden dan

ook dat de RUG hier zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid moet nemen: je kan een student die je wegstuurt vanwege een BSA niet zomaar aan zijn lot overlaten.

Een goed vangnet is dan ook een minimale voorwaarde en een flinke investering is gewenst. We houden ons hart vast, wanneer we zien wat de plannen zijn van het studenten service centrum. De docent gaat op het gebied van studiebegeleiding een grotere rol krijgen, en zal meer als eerste aanspreekpunt moeten gaan fungeren. Naast de hoge werkdruk die docenten nu al kennen, krijgen zij er dus nog een nieuwe taak bij. Wij zijn bang dat deze nieuwe begeleidende taak die de docenten krijgen toebedeeld een ondergeschoven kindje gaat worden en dat er van de goede bedoelingen van het SSC niks terecht zal komen.

§ 2.7

‘De Rijksuniversiteitskroeg Groningen?’

Het actieve studentenleven in Groningen is één van de meest onderscheidende punten die zorgen voor de aantrekkingskracht van onze universiteit. Of je interesse nou ligt op cultureel, sportief of organisatorisch vlak, in Groningen is voor ieder wat wils. We weten allemaal hoe belangrijk het verenigingsleven is voor de RUG en iedereen die betrokken is bij de universiteit zou er dan ook alles aan moeten doen om ons imago op dit gebied hoog te houden. Dat gezegd hebbende, het is natuurlijk niet de bedoeling dat de RUG alleen te boek staat als ‘feestuniversiteit’. Lijst Calimero dacht dan ook meer aan: ‘een universiteit met hoogstaand onderwijs en onderzoek, waar je naast de studie voldoende alternatieven hebt om jezelf te ontwikkelen (en ook een heel mooi feestje kan vieren)’.

Het is de angst van velen dat met een BSA de teloorgang van dit karakteristieke imago wordt ingezet. Niet alleen vrezen de studentenverenigingen en sportverenigingen een drastische vermindering van het aantal inschrijvingen, voor alle studentenorganisaties bestaat het reële gevaar van een daling van de intensiviteit waarmee leden zich inzetten voor de vereniging. Een bestuurlijke carrière tijdens de studententijd begint vaak met een commissie in het eerste jaar. Eerstejaarsstudenten zullen niet zo snel meer in een commissie gaan, wanneer zij weten dat ze in ieder geval 45EC moeten halen. Vanwege een gebrek aan ervaring weet deze groep

studenten immers niet hoeveel tijd zij straks nodig hebben om hun target te halen. Dit zou niet alleen een dramatische ontwikkeling voor de verenigingen zelf zijn, ook de RUG loopt het risico om een belangrijk onderdeel van de huidige meerwaarde van de Groningse studenten op het gebied van de ontwikkeling van praktische vaardigheden te verliezen.

Naast de vrees dat het aantal studenten dat zich nog actief in wil zetten voor een vereniging terug zal lopen bestaat ook de angst dat het animo van studenten om aan activiteiten, zoals excursies, lezingen, maar ook sociale activiteiten deel te nemen terug zal lopen. Want heb je als student nog wel tijd om een week lang mee te gaan op een buitenlandse excursie, of om een dag lang deel te nemen aan een congres als je eigenlijk ook college hebt of aan de studie zou moeten zitten. Dat soort activiteiten, vooral de vakinhoudelijke activiteiten, zijn nou juist een mooie aanvulling op je studie. Op deze manier krijgt de student een betere kijk op de praktijk, en dit is een belangrijke meerwaarde op het theoretische karakter van academisch onderwijs. Lijst Calimero vindt dan ook dat er alles aan gedaan moet worden om te voorkomen dat niemand deze activiteiten meer organiseert, en niemand meer meegaat, uit angst dat daarmee kostbare studietijd verloren gaat.

Hoewel het BSA als een bedreiging wordt gezien voor het actieve studentenleven in Groningen, ziet Lijst Calimero ook mogelijkheden om dit enigszins in te dammen. Zo kan er gedacht worden aan een 'korting' van bijvoorbeeld 5EC op het BSA van studenten die tijdens hun eerste jaar:

- Commissiewerk doen voor een erkende studie of studentenvereniging
- In een jaarvertegenwoordiging of opleidingscommissie zitting nemen
- Eventuele aanvullingen gewenst.

Een verdere uitwerking van deze mogelijkheid lijkt ons in dit stadium nog niet aan de orde en zal mede tot stand moeten komen aan de hand van gesprekken tussen de universiteit en de betrokken studentenorganisaties.

§ 2.8

‘Het BSA besluit’

Lijst Calimero wil niet uitsluiten dat een vorm van BSA in de toekomst niet alleen noodzakelijk, maar in het belang van de gehele universiteit en haar gemeenschap zelfs wenselijk is. Dat wij, onder bepaalde voorwaarden, potentie zien in de invoering van BSA betekent echter niet dat het dan ook maar meteen moet worden ingevoerd. Hoewel het College misschien al eerder nagedacht heeft over een BSA lijkt de RUG brede invoering een haastklus. Het lijkt ons niet verstandig om mee te gaan met de landelijke hype zonder dat er eerst goed is nagedacht over de omgeving, invulling en uitvoering van een BSA. Voorlopig denken wij daarom dat het nog veel te vroeg is om een definitief besluit over de invoering van een BSA te nemen. Misschien hoeft het allemaal ook niet zo massaal, en kunnen we beginnen met de opleidingen die op dit moment aan de meeste voorwaarden voldoen.

Ten eerste vinden wij, zoals in het vorige hoofdstuk besproken, dat er eerst goed gekeken moet worden hoe opleidingen aan onze universiteit omgaan met de druk die het rendementsprobleem legt op de kwaliteit en het niveau van het onderwijs. Wij denken dat door de invoering van een BSA deze druk eerder zal toenemen dan afnemen. Teveel negatieve studie adviezen vormen een bedreiging voor de begroting en aangescherpte targets zijn daarom te verwachten. Voordat er zorgvuldig gekeken wordt naar de vormgeving van de implementatie van een BSA is een garantie van een nog sterkere daling van het niveau niet uit te sluiten.

Ten tweede reizen er nog te veel vragen op over de daadwerkelijke effectiviteit van de maatregel binnen de huidige inrichting van het onderwijs aan de RUG. Het effect van een BSA hangt in onze ogen sterk samen met de inrichting van ons onderwijs en de huidige inrichting laat wat dat betreft nog veel te wensen over.

Ten derde zal er ook meer duidelijkheid geschept moeten worden over hoe andere neveneffecten worden tegengegaan. Hierbij valt te denken aan de *false negatives* en de dreigende ineenstorting van het actieve studentenleven.

Ten slotte moet er voordat men over kan gaan tot de daadwerkelijke besluitvorming eerst ruimte geboden worden voor een constructieve en uitgebreide discussie om de hiervoor genoemde punten verder uit te werken. Deze discussie is in onze ogen te uitgebreid en van een te groot belang om alleen binnen de kamers van

de universiteitsraad te behandelen. Over deze, voor ons misschien wel belangrijkste reden om de besluitvorming uit te stellen, zullen we straks uitgebreid terugkomen in de beschouwing van het hierop volgende slotstuk.

Slotstuk

De ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen

“Ik heb opgelet, het is een gekkenhuis. Totaal geen ontvangst of anders met een ruis. Doe je weinig aan, velen gaan voor eigen faam. En zo wordt er bijna geen water bij de wijn gedaan.”

Sticks⁹

Rendementen zijn belangrijk, tot zover zijn we het waarschijnlijk allemaal eens. Verder bevat deze notitie vooral veel vragen en vooralsnog weinig antwoorden. Het laatste hoofdstuk van deze notitie heeft niet voor niets het etiket slotstuk, voor het trekken van conclusies is het nog te vroeg. Dit was ook niet het primaire doel van deze notitie, het ging ons meer om signalering en erkenning van een aantal problemen. Voordat we überhaupt aan antwoorden kunnen denken, zullen de door ons geconstateerde problemen eerst verder onderzocht en besproken moeten worden om tot een gefundeerde mening te kunnen komen. Meer dan een mening zit er uiteindelijk ook niet in. Lijst Calimero vindt het een illusie om te denken dat er op het rendementsprobleem eenduidige antwoorden te geven zijn. Het gaat niet alleen om goed of slecht, maar vooral ook om beoordelingen in de sfeer van redelijk of onredelijk, probleem of geen probleem, en noodzakelijk of vermijdbaar. Duidelijk is in ieder geval dat de rendementsdiscussie behoort tot één van de meest uitgebreide politieke vraagstukken binnen de universiteit. De ultieme test voor het harmoniemodel, maar hierover meer in de beschouwing, beperking en bezinning aan het einde van dit slotstuk. Voor de duidelijkheid zullen wij hieronder eerst nog even kort terugblikken op ons verhaal.

Resumé

Ons primaire doel was het signaleren van een aantal problemen. We hebben wel geprobeerd om te laten zien dat er alternatieven voor handen zijn. Er zitten echter

⁹ Uit het nummer ‘Gekkenhuis’, van het album Eigen Wereld (2006).

nog zoveel haken aan de genoemde suggesties dat we moeten uitkijken onze ogen niet te verliezen. Potentiële beleidsimplicaties moeten niet bij voorbaat worden afgeschoten vanwege een gebrek aan volledigheid. Voordat er aan de precieze invulling van beleid gedacht kan worden lijkt het ons echter verstandig om eerst de 'status quo' te evalueren. Wij zouden dan ook graag een reactie krijgen op onderstaande stellingen, die we overigens niet eens expres zo mooi hebben afgerond (Cali's 20).

1. Onder druk van de verstarde focus die er binnen onze universiteit op dit moment op rendementen wordt gelegd, dreigen het niveau en de academische kwaliteit van het RUG- onderwijs te worden aangetast.
2. Verschooling en gebrek aan uitdaging in het onderwijs liggen mede ten grondslag aan de rendementsproblematiek.
3. Het Honours College dreigt deze situatie alleen maar te verergeren, *als* het betekent dat echte academische vorming nog slechts voor de toplaag is weggelegd (een 'universiteit in de universiteit').
4. Het niveau van instromende studenten mag nooit bepalend zijn voor het niveau van onderwijs en tentamens.
5. Binnen de universiteit dient meer aandacht te komen voor de onderwijsinzet van student-assistenten en andere ongekwalificeerde docenten.
6. Het is een slecht idee om gevolgen te verbinden aan de hand van op zichzelf staande slagingspercentages.
7. De verhouding tussen de kwaliteit en het niveau van ons onderwijs en de kwantiteit en kwaliteit van ons onderzoek is op dit moment uit balans.
8. Er is behoefte aan meer flexibiliteit bij de inrichting van ons onderwijs.

9. De prestatie indicatoren van docenten zouden meer op de kwaliteit en het niveau van het onderwijs gericht moeten zijn.
10. Om rendementsstreven en niveaubehoud met elkaar in evenwicht te brengen, valt de introductie van vormen van externe toetsing (bijv. landelijke examens) te overwegen.
11. De beloningsstructuur van docenten geeft een onevenwichtige prikkel aan docenten met betrekking tot de balans tussen onderzoek en onderwijs.
12. Het bindend studieadvies kan pas worden ingevoerd als door het CvB waarborgen zijn getroffen dat dit niet ten koste gaat van het niveau van onderwijs en tentamens.
13. Het bindend studieadvies kan pas worden ingevoerd wanneer het onderwijs op onze universiteit beter aansluit op het onderwijs van de middelbare school.
14. Een verbetering van bovengenoemde aansluiting mag niet leiden tot een complete verschooning van het academisch onderwijs.
15. In plaats van het belonen van aanwezigheid en het straffen van afwezigheid bij verplichte werk) colleges zou er veel meer aandacht moeten komen voor de houding van studenten.
16. Wanneer er een bindend studieadvies wordt ingevoerd, dan moet de grens van het aantal punten een eenduidig signaal geven ten opzichte van de gewenste norm. Dit houdt in dat er niet voor een te lage grens gekozen kan worden.
17. Wanneer er een bindend studieadvies wordt ingevoerd, dan moet er de ruimte zijn voor clementie van studenten die net onder de grens van het BSA zitten.
18. Wanneer er een bindend studieadvies wordt ingevoerd, dan moet er rekening gehouden worden met het gevaar van verlies van het onderscheidende actieve studentenleven van Groningen.

19. Voordat er tot de besluitvorming omtrent een BSA kan worden overgegaan, zal er eerst een RUG-brede discussie moeten plaatsvinden over de bovenstaande stellingen.

20. De BSA discussie vereist meer tijd en een bredere betrokkenheid dan de op dit moment voorgestelde vergaderingen kunnen bieden.

Beschouwing

Het harmoniemodel staat centraal in deze notitie. Zoals wij in de inleiding al aangaven vergt het zoeken naar oplossingen voor het rendementsprobleem inlevingsvermogen van iedereen die betrokken is bij de universiteit. Hoewel de Universiteitsraad het centrale platform voor de rendementsdiscussie zal zijn, is de discussie rondom zaken als de invoering van een BSA een discussie die ons allen aangaat. Met ons allen bedoelen wij alle studenten, alle medewerkers en alle studentenorganisaties direct of indirect verbonden aan de RUG. Hoewel dit stuk in eerste instantie is geschreven voor de leden van de Universiteitsraad en het College van Bestuur bieden wij deze notie aan, aan iedereen die onze universiteit een warm hart toedraagt. Dat het College van Bestuur vervolgens geen rekening kan houden met elke individuele mening spreekt voor zich, maar dat betekent niet dat deze discussie alleen op het platform van de Universiteitsraad gevoerd moet worden.

Aan de Universiteit van Amsterdam (UVA) hebben ze eenzelfde discussie gevoerd, en daarvoor is een breed vertegenwoordigde commissie ‘studiesucces’ opgericht¹⁰. Wij zien zo’n dergelijke commissie voor ons met vertegenwoordigers van alle fracties uit de universiteitsraad, een vertegenwoordiging van FVOG en Contractus en uiteraard een vertegenwoordiging uit het College van Bestuur. Aanvullingen of opmerkingen over deze aanbeveling zijn van harte welkom. Verder hopen wij met deze notitie een discussie op te wekken binnen de gehele gemeenschap van de RUG. Wij zijn er van bewust dat dit een misschien wat te ambitieuze

¹⁰ Universitaire Commissie Onderwijs, Werkgroep Studiesucces (2009). *Studiesucces aan de Universiteit van Amsterdam*. UvA Amsterdam

doelstelling is, maar tegelijkertijd is de inbreng van iedereen binnen onze gemeenschap cruciaal om tot oplossingen voor het rendementsprobleem te komen. Daarnaast vinden wij, met een knipoog naar de Rector, dat we wat betreft onze doelstellingen het goede voorbeeld moeten geven voor de aankomende discussie die betrekking heeft op het Honours College.

Terug naar het harmonie ideaal, dat offers van iedereen vraagt. We beginnen bij de bestuurlijke organen van deze universiteit. ‘Het bestuur’ zal zich goed moeten beraden of een stijging op de wereldranglijst van universiteiten op dit moment wel de hoogste prioriteit behoeft. Een evaluatie van de huidige balans tussen onderzoek en onderwijs lijkt ons een belangrijk begin. Ook zal het bestuur mee moeten denken aan een oplossing voor de bedreiging die een mogelijke invoering van een BSA met zich mee brengt voor het actieve studentenleven. De universitaire gemeenschap is groter dan de universiteit alleen. Effecten van welke maatregel dan ook mogen in onze ogen nooit alleen als het effect op de rendementen worden beschouwd. Geduld is ten slotte de belangrijkste inspanning die het bestuur zal moeten leveren. Wij begrijpen dat het voor een bestuur niet mogelijk is om besluiten te laten afhangen van de mening van elke aan de RUG verbonden individu of organisatie. Het is echter wel altijd mogelijk om deze besluiten pas te nemen nadat een belangrijk deel van deze meningen de kans heeft gehad om de besluitvorming te kunnen beïnvloeden.

De tweede groep in de ring van de rendementen zijn de docenten. Zo zijn er docenten die moeten begrijpen dat werken op de universiteit uit meer bestaat dan onderzoek alleen. Wij begrijpen dat het nakijken van een grote stapel essays over het algemeen niet tot de een van de grootste hobby's van een docent behoort. Hetzelfde geldt waarschijnlijk voor een arts met het communiceren van slecht nieuws, maar het lijkt ons wel verstandig dat de mate van plezier in het werk geen invloed heeft op de uitvoering van fundamentele taken zoals het nakijken van essays en slecht nieuws gesprekken. Ook de voorgestelde herziening van het tentamenbeleid dat bepaalde studies hanteren, vergt soms meer arbeid van het nu al vaak hard werkende wetenschappelijk personeel. Geen klein offer, maar in onze ogen wel noodzakelijk aangezien het tentamenbeleid in ons huidige onderwijssysteem voor een belangrijk deel verantwoordelijk is voor de in veel gevallen gemarginaliseerde inzet van studenten.

Dan de laatste groep, de studenten. Studenten zullen moeten inzien dat volledige studievrijheid in mindere tijden niet langer beschouwd kan worden als een grondrecht. Maatregelen zoals een BSA en een harde knip zijn misschien niet de meest populaire regelingen die je kunt bedenken, maar uiteindelijk misschien wel noodzakelijke oplossingen voor de steeds groter wordende problemen van een universiteit in zwaar weer. Uiteindelijk zijn de belangen van de universiteit en de algemene belangen van de student dezelfde. Tenminste, zo zou het volgens ons moeten zijn.

Over al de bovenstaande punten valt nog genoeg te twisten, maar alle betrokkenen moeten beseffen dat een bevredigende oplossing alleen gevonden kan worden wanneer we hier met zijn allen aan mee werken. Alleen dan heeft het over het algemeen zo geprezen harmoniemodel ook daadwerkelijk een meerwaarde. De bal ligt nu bij u allen.

Beperking

Helaas stond deze notitie door het naar voren halen van de discussie onder een grote tijdsdruk. Een notitie in drie weken, de deadline stelde hoge eisen aan onze gemoedstoestand. En hoewel wij moeten bekennen dat deze vorm van BSA in ons geval wel degelijk leidde tot een hoger rendement, waren wij door tijdsgebrek gebonden aan enkele beperkingen. Over het algemeen denken wij dat deze beperkingen voldoende in de tekst zelf zijn geïntegreerd, maar voor de duidelijkheid willen wij nog kort terugkomen op de twee meest terugkerende beperkingen.

Ten eerste komen veel van de in deze notitie aangehaalde voorbeelden uit dezelfde hoek. Graag hadden wij meer tijd gehad om in een grotere vijver te vissen. Het lijkt ons logisch dat de in deze notitie geschetste problemen niet voor elke opleiding van een dusdanige aard zijn als bij de genoemde voorbeelden. Logisch, al is het alleen maar door de grote variatie in aantallen studenten. Zo vormt de faculteit Wijsbegeerte wat betreft het onderwijs een groot voorbeeld voor de rest van deze universiteit, maar is het niet realistisch om te denken dat grote studies zoals Bedrijfskunde en Psychologie hetzelfde niveau kunnen halen. Aan de andere kant laat

de faculteit Rechten zien dat grote aantallen niet altijd samenhangen met een laag niveau. Gericht onderzoek zal verder moeten uitwijzen waar de pijnpunten liggen, maar ook daar waar het goed gaat kan het altijd beter. De geschetste problematiek ligt voor een groot deel verankerd in de huidige beleidsstructuur van de RUG. Een kentering in de ontwikkelingen zal dan ook een lang proces met zich meebrengen, maar vereist eerst een omslag in de manier van denken. Change? Yes we can! Woorden die in onze ogen even cliché als toepasselijk zijn op de situatie waarin de RUG zich bevindt.

Ten tweede hebben wij nog geen idee in hoeverre het College zelf al aan de problematiek met betrekking tot de invoering van een BSA heeft gedacht. De deadline lag voor ons nog voor dat het College de kans heeft gehad om hun eigen plannen te presenteren. Dit omdat wij hopen door middel van deze notitie nog enige invloed op diezelfde plannen uit te kunnen oefenen. Zoals SOG fractievoorzitter Jolien Geerdink het in haar woordvoering prachtig verwoorde: ‘regeren is vooruitzien’. Een spreuk die op meerdere manieren van toepassing is op deze notitie.

Bezinning

Tot slot, een moment van bezinning. De titel van ons verhaal is scherp gekozen. In de ogen van velen misschien wel iets te scherp. Natuurlijk zijn er zaken die minder gaan, maar er gaan toch ook veel dingen wel erg goed? Het is dan ook zeker niet onze bedoeling om alleen in doemscenario's te denken. Ook Lijst Calimero heeft de hoop op een voorspoedige toekomst van onze prachtige universiteit nog lang niet opgegeven. Het nawoord zal nog moeten worden aangevuld. Aan de andere kant zien wij wel zorgwekkende ontwikkelingen op het gebied van de kwaliteit en het niveau van ons onderwijs. Hier is aandacht voor nodig, en snel. Voorkomen is beter dan genezen, al vrezen wij dat we inmiddels al in de fase van de operatietafel verkeren.

De grote vraag is hoe en waar te opereren, en die vraag blijft openstaan. En misschien hoeft het ook wel niet overal op dezelfde manier, maar is juist variatie gewenst. Stukje bij beetje bijstellen, dat wat werkt houden en verbreden, dat wat niet werkt

verwijderen of veranderen. Het recht van het sterkste beleid: variatie, selectie en reproductie. Charles Darwin zou het Evolutie noemen.

‘Regeren is vooruitzien. Vanuit die gedachte hebben wij gekozen voor ‘de opkomst en ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen’. In tegenstelling tot wat voor veel lezers de eerste indruk zal zijn geweest, is dit geen negatieve gedachte. De aandachtige lezer heeft de verandering in huisstijl inmiddels opgemerkt, en zal begrijpen dat de ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen voor ons de opkomst van de Rijksuniversiteit Groningen symboliseert. En toegegeven, we vonden het ook gewoon lekker klinken.

*“Ook al ben ik klein als Calimero, man, ik kijk uit mijn doppen alsof ik draai
aan de knoppen.”*

Rico¹¹

Wij danken u voor uw aandacht,

Lijst Calimero fractie 2009/2010:

Suzan Beers

Leendert Kalfsbeek

Jacco Kwakman

Michiel Zwaan

¹¹ Uit het nummer ‘Gekkenhuis’, van het album Eigen Wereld (2006).

Nawoord

De opkomst van de Rijksuniversiteit Groningen

“De tijd leert, of het tij keert”

OpgeZwolle¹²

¹² Uit het nummer ‘Tijd Leert’ van het album Vloeistof (2003)

Bijlage 1

Nota toetsbeleid van de Vaste Adviescommissie Onderwijs (VAOW) aan de faculteit GMW.

In de enquêtes van Elsevier (2005-2008) valt voor elk van de opleidingen binnen de faculteit GMW het merendeel van de scores met betrekking tot ‘toetsing’, ‘aansluiting studiemateriaal/tentamens’ en ‘aansluiting colleges/toetsing’ beneden het landelijk gemiddelde. In overeenstemming daarmee is er een lage score voor: ‘De manier van beoordelen in deze opleiding vereist dat je een diepgaand inzicht hebt in de inhoud van de cursussen’. Er is veel gespeculeerd over de mogelijke redenen voor deze resultaten. Zo zouden de resultaten niet zoveel zeggen, omdat het vaak maar gaat om een klein verschil ten opzichte van de opleidingen in de andere universiteitssteden. Ook zouden de nuchtere studenten uit het noorden van nature kritischer zijn dan studenten uit het warme zuiden of de arrogante Amsterdammers.

Toch lijkt er meer aan de hand dan bovenstaande verklaringen doen lijken. In 100 over de RUG (2008) scoort GMW ten opzichte van de andere faculteiten opvallend (hoog, dus ongunstig) wat betreft de stellingen: ‘Om hoog te scoren in deze opleiding heb je alleen een goed geheugen nodig’ en: ‘De docenten lijken meer geïnteresseerd in het toetsen van datgene dat ik uit mijn hoofd heb geleerd, dan wat ik heb begrepen’. Omdat we er niet vanuit mogen gaan dat de vermoedelijke kritische noorder wind alleen door de bomen van de Hortustuin waait, lijkt het ‘mentaliteitsargument’ van de baan. Daarbij is er voor alle scores een ruim verschil tussen die van de faculteit GMW en de top (zie bijlage). We moeten ons dus wel degelijk zorgen maken. Om een beter inzicht te krijgen van het probleem bij elke studie hebben we binnen de studentgeleding van de FR nog gevraagd naar een reactie op de resultaten:

Nynke Folkertsma (3^e jaars student **Orthopedagogiek**): Ik ben nu derdejaars student. In mijn studiejaar ben ik nog niemand tegengekomen die werkelijk 40 uur per week aan de studie (moet) besteden. Ik denk niet dat dit aan de inhoud van de studie ligt, maar – net zoals de OC Pedok dit jaar ook heeft aangegeven - aan de manier van toetsen. In het algemeen worden de meeste vakken getoetst aan de hand van een multiple choice tentamen. Multiple choice-tentamens zijn goed te maken, het test het herkennen van het goede antwoord, niet inzicht in de opgegeven stof. Een

ander punt van zorg is de manier van toetsen van gesprekspractica. De meeste studenten die orthopedagogiek studeren willen na het volgen van de opleiding hulpverlener worden. Om te leren hoe je met je cliënten moet omgaan wordt elk studiejaar een gesprekspracticum aangeboden. Helaas krijg je de punten voor dit vak door simpelweg 100% aanwezig te zijn. In het derde jaar wordt er ook verwacht dat je een casus maakt, maar er wordt niet getoetst op de kwaliteit van het voeren van gesprekken. Hier ligt een kans voor de studie om ook hier op te beoordelen. Ik hoop dat de faculteit zich gaat inzetten voor een variëteit aan toetsen: soms is een essaytentamen de aangewezen vorm om de kennis omtrent een bepaald vak te toetsen, soms is een opdracht het beste en weer een andere keer een mondeling of een presentatie. Combinaties van toetsvormen zouden vaak de lading van het vak helemaal dekken. Dit daagt de student uit om actief met het vak bezig te gaan. Juist op deze manier zouden de rendementen van de studie omhoog kunnen gaan. Multiple choice -tentamens betekenen misschien wel hoge rendementen maar levert niet per definitie kwalitatief goede studenten af. En de faculteit zou zich voornamelijk moeten bekommeren om de kwaliteit die hij aflevert.

Madelijne Gorsira (Master student **Psychologie**): Ik vind het jammer dat bijna alle tentamens in de bacheloropleiding van psychologie multiple choice tentamens zijn. Als ik weet dat een tentamen uit open vragen bestaat, kijk ik de stof voor het tentamen nog eens extra goed door, om zo het overzicht te krijgen en te kijken of ik alles echt goed begrepen heb. Bij open vragen tentamens moet je immers zelf een antwoord genereren. Dit betekent dat je het geleerde echt helemaal moet begrijpen, daar je een logisch coherent verhaal moet kunnen opschrijven. Voor multiple choice tentamens leer ik meestal minder goed dan voor open vragen tentamens, omdat ik erop vertrouw dat ik een goed antwoord wel zal kunnen herkennen uit de gegeven antwoordmogelijkheden.

Verder is het mij tegengevallen dat er veel tentamens hergebruikt worden in vooral de eerste twee jaar van de bacheloropleiding. Soms is het tentamen precies hetzelfde als van een jaar ervoor. Dit betekent dat studenten die (op onrechtmatige wijze) in het bezit zijn gekomen van een oud tentamen, een goed cijfer kunnen halen zonder iets van de stof te kennen of te begrijpen. Dit vind ik een erg kwalijke zaak. Ik vind dat je

pas een goed cijfer moet kunnen halen als je daadwerkelijk de gevraagde kennis bezit. Ik denk dat er weinig studenten zijn die een oud tentamen niet gebruiken als deze doorgemaid wordt door studiegenoten. Daarom hoop ik dat de faculteit gaat proberen om iets aan dit probleem te doen.

Michiel Zwaan (Master student **Sociologie**): ik ben sociologie gaan studeren, omdat ik geïnteresseerd ben in de maatschappij. Ik had de hoop dat ik tijdens mijn studie sociologie zou leren hoe ik met behulp van bestaande theorieën een beter inzicht zou krijgen in bestaande maatschappelijke problemen. Helaas bleek dat inzicht een ondergeschikte rol heeft gekregen in de opleiding sociologie. Het is logisch dat het eigen maken van droge theorie een onderdeel is van een wetenschappelijke studie. Het zou ook logisch moeten zijn dat studenten leren hoe ze met behulp van deze theorie inzicht krijgen in de praktijk. Het simpelweg uit je hoofd stampen van rijtjes is niet uitdagend als er daarna niet van je gevraagd wordt om er wat mee te doen. Daarnaast is het erg frustrerend als je ziet dat collega studenten met een goed cijfer eigenlijk nog maar weinig van de stof begrepen hebben. Je motivatie om je de stof echt eigen te maken gaat hierdoor achteruit. Een tentamen is namelijk niet alleen van belang voor een opleiding om te toetsen of studenten het gewenste niveau hebben. Ook voor de individuele student laat een tentamen zien of hij of zij echt wat geleerd heeft. Het feit dat bepaalde vakken te halen zijn door alleen de collegesheets uit je hoofd te stampen geeft studenten niet bepaald het idee dat het vak ook daadwerkelijk veel nut heeft. Studenten willen meer dan het mechanische reproductie beleid dat op dit moment bij sociologie wordt gehanteerd.

De enquêteresultaten en de bovenstaande impressies wijzen alle in dezelfde richting: de tentamens zijn te gemakkelijk, toetsen op geheugen in plaats van inzicht, dragen niet bij aan een academische werkhouding, en zijn regelmatig zelfs te halen zonder een boek in te kijken. Het in omloop zijn van oude vragen en oude (model-)antwoorden verbetert deze situatie er niet op. We stellen vast dat deze problematiek volstrekt niet tot zijn recht komt in de nota Toetsbeleid van de RuG en de daarop gebaseerde concept-notitie van het FB. Het probleem is van een andere (en ernstiger) orde dan de validiteit en betrouwbaarheid van afzonderlijke items en

tentamenvragen. We vinden dat de faculteit hiervoor niet langer de kop in het zand moet steken.

Door leden van de VAOW is er eerder op aangedrongen aan de Examencommissies te vragen na te gaan of het bovenstaande ook voor hun opleiding geldt. Een opdracht aan de Examencommissies zou kunnen luiden:

1. Heeft de opleiding een visie op het gewenste leergedrag van de studenten (in de verschillende fasen van de studie)? Zo ja, hoe luidt deze visie?
2. Heeft de opleiding er zicht op of de toetsingspraktijk dit gewenste leergedrag ondersteunt en bevordert? Zo ja, waaruit blijkt dat?
3. Herkent de opleiding zich in de in deze notitie geschetste problematiek? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welk beleid wordt hierop ontwikkeld?

Bijlage

Delen van Tabbellen '100 over de RuG'

VERGELIJKING FACULTEITEN									
BEOORDELING									
Om hoog te scoren in deze opleiding heb je alleen een goed geheugen nodig.									
De docenten lijken meer geïnteresseerd in het toetsen van datgene dat ik uit mijn hoofd heb geleerd, dan wat ik heb begrepen.									
De manier van beoordelen in deze opleiding vereist dat je een diepgaand inzicht hebt in de inhoud van de cursussen.									

Bachelorstudenten

FEW	FBK	FMW	FGG	FDL	GMW	FDR	FRW	FWN	FWB
% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens
17	37	39	26	12	45	23	47	14	
17	53	39	16	17	53	23	44	14	
75	41	54	79	72	45	69	32	72	100

(p. 90)

Masterstudenten

FEW	FBK	FMW	FGG	FDL	GMW	FDR	FRW	FWN	FWB
% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens	% eens
16	21	16		4	29	24	37	13	
9	32	29		4	31	20	20	13	
82	71	57		78	59	76	66	71	

(p. 103)

Schakelstudenten

FEW	FBK	GMW	FDR	FRW
% eens	% eens	% eens	% eens	% eens
17	33	25	12	41
33	47	42	27	64
67	67	55	62	53

(p. 96)

Bijlage 2 Rondvraag FR GMW in zake Student assistenten

Uit de conceptnotulen van de hoofdvergadering van 16-07-2009:

Zwaan: studentassistenten worden steeds meer en vaker ingezet voor allerlei taken, zelfs college geven. Die ontwikkeling moet nauwkeurig in de gaten gehouden worden. [.....] Kunnen we een overzicht krijgen van het aantal studentassistenten en de taken die ze uitvoeren?

Ruijsenaars: *Studentassistenten: CvB is van mening dat we met veel studentassistenten (1000) moeten werken en dat het salaris wel naar beneden kan. Studentassistenten kunnen ook veel andere taken verrichten, bv ook baliewerk, voorlichting. Echter niet college geven, een student-assistent kan niet het werk van een docent overnemen, maar er is geen duidelijk profiel. We zullen kijken of we een overzicht kunnen maken van de taken.

De studentgeleding van de FR is blij dat de visie van het FB, over het inzetten van studentassistenten, overeenkomt met haar eigen visie. Ook wij vinden het een goede ontwikkeling dat er meer studentassistenten worden ingezet voor zaken als baliewerk en voorlichting. Het zijn vaak zeer gewilde baantjes onder studenten en daarnaast zorgt het voor binding en betrokkenheid bij de faculteit. Echter, net zoals de heer Ruijsenaars aangeeft, vinden ook wij dat het niet de bedoeling is dat studenten worden ingezet voor taken die eigenlijk alleen een docent zou moeten uitvoeren. Niet voor niets is er een studentassistenten statuut. Hier word ook duidelijk aangegeven dat het zeker niet de bedoeling is dat studentassistenten college geven. De regelgeving omtrent het nakijken van tentamens en opdrachten is ook duidelijk: dit mag alleen in gevallen waar antwoorden van te voren worden besproken en er sprake is van een correctiemodel. Het is voor ons in ieder geval duidelijk dat nakijken van essayopdrachten en tentamens waarbij de antwoorden kunnen variëren aan de hand van dit statuut geen taak is die door studentassistenten mag worden uitgevoerd. Daarnaast denken wij dat het geven van feedback van dusdanig belang is voor de ontwikkeling van schrijfvaardigheden dat alleen gekwalificeerd personeel zich

hiermee zou moeten bezighouden. Toch blijkt dit niet voor iedereen duidelijk. Na een kort eigen onderzoek, alleen binnen de vakgroep Sociologie, bleek de situatie nog veel ernstiger te zijn dan wij in eerste instantie hadden gedacht. Vandaar dat wij deze problematiek opnieuw en uitgebreider willen behandelen.

Met enige verbazing volgen wij de ontwikkelingen bij de vakgroep Sociologie, waar nu blijkt na navraag van een OC lid, studenten, in de meeste gevallen nog niet eens met een afgeronde bacheloropleiding, worden gebruikt om schrijfopdrachten na te kijken en te beoordelen. Specifiek gaat het hier om de essayopdrachten van het vak Sociologische Programma's in jaar 1, en een opdracht waarbij een wetenschappelijk artikel moet worden geanalyseerd bij het vak Organisatiesociologie in jaar 2. Het gaat hier overigens niet alleen om een beoordeling van onvoldoende, voldoende en goed, maar om het daadwerkelijke becijferen van de schrijfopdrachten, die voor een deel worden meegenomen in het eindcijfer van de vakken. Ook bij Sociale Netwerk Analyse en Statistiek worden studentassistenten gebruikt om opdrachten na te kijken. Het is ons echter niet duidelijk of het hier enkel gaat om het nakijken van de opdrachten die verder niet meetellen, of ook daadwerkelijk het becijferen van opdrachten. In het eerste geval denkt de studentgeleding van de FR, dat wanneer het gaat om **exacte** vakken als statistiek gaat, het nakijken van opdrachten door studentassistenten nog wel plaats kan vinden. Echter, wanneer het gaat om feedback op essayopdrachten¹³, of het daadwerkelijke becijferen van welk vak dan ook, dan vraagt de studentgeleding zich af tot welk niveau we zijn afgezakt. Als u dacht dat het niet veel verder kan gaan dan voorgaande gevallen, toch wel. Het is ons ter ore gekomen, dat een sociologie student die het vak European Decision Making *zelf* aan het volgen was, al werd ingezet om de opdrachten van medestudenten na te kijken en van commentaar te voorzien. Hoe dit precies in elkaar zit kunnen wij ons eigenlijk moeilijk voorstellen, maar wij hopen dat het FB ons hier later meer duidelijkheid over kan geven.

¹³ Natuurlijk vallen 'klassikale' peer reviews hierbuiten. Het is naar onze mening niet verkeerd om studenten kritisch naar het werk van hun mede studenten leren te kijken, zolang er uiteindelijk ook maar weer commentaar van de docent zelf bij komt. In de genoemde gevallen gaat het echter om een student-assistent, die betaalt wordt om het werk van docenten over te nemen.

Ook hopen wij dat het FB de zorgen van de studentgeleding van de FR in zijn algemeenheid deelt, en snel actie onderneemt om deze praktijken een halt toe te roepen. Daarnaast hoopt de studentgeleding van de FR dat het FB snel een onderzoek start om te kijken of het hier om uitzonderingen gaat, of dat studentassistenten elders op de faculteit ook worden ingezet voor taken waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Ook hopen wij dat er door de faculteit nog duidelijkere richtlijnen in zake het inzetten van studentassistenten zullen worden opgesteld in een vernieuwd reglement, en dat dit reglement vervolgens verspreid wordt onder de DOW van Sociologie, Pedagogiek en Psychologie.

Met vriendelijke groeten,

De studentgeleding van de FR